

Univerzita Karlova v Praze

Pedagogická fakulta

Katedra speciální pedagogiky

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**Ochranná a ústavní výchova v zařízení Výchovný ústav, dětský
domov se školou, základní škola, střední škola a školní jídelna Hostouň.**

Institutional and protective custody in residence „Výchovný ústav, dětský
domov se školou, základní škola, střední škola a školní jídelna Hostouň.“

Claudia Zbranková

Vedoucí práce: doc. PaedDr. Eva Šotolová, Ph.D.

Studijní program: Speciální pedagogika (B7506)

Studijní obor: B SPPG (7506R002)

2016

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma *Ochranná a ústavní výchova v zařízení Výchovný ústav, dětský domov se školou, základní škola, střední škola a školní jídelna Hostouň* vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze 14. 07. 2016

.....

podpis

Chtěla bych poděkovat doc. PaedDr. Evě Šotolové, Ph.D. za vedení mé bakalářské práce. Dále za zprostředkování patří můj dík vedoucímu vychovateli v zařízení, panu Lubomíru Ficiánovi, DiS.

V neposlední řadě bych ráda poděkovala řediteli, Mgr. Janu Vojtovi, za vstřícný přístup a konzultace mé práce a Mgr. Lence Jandové, etopedce zařízení, za cenné informace z etopedické problematiky. Neméně důležitá byla pro vznik práce také podpora mé rodiny a mých přátel, za kterou děkuji.

ANOTACE

Práce si klade za cíl komplexně zpracovat současný stav zařízení Výchovný ústav, dětský domov se školou, základní škola, střední škola a školní jídelna Hostouň. Zařízení patří mezi významné zařízení tohoto typu v Plzeňském kraji a do terapeutického programu zaměřeného na léčbu závislostí jsou přijímáni chlapci z výchovných ústavů celé České republiky.

Na počátku práce jsou stručně představena základní teoretická východiska pro oblast ústavní a ochranné výchovy a zařízení, ve kterých je ústavní a ochranná výchova realizována. V další části je prezentován komplex pracovišť včetně organizace jednotlivých součástí. Závěr práce předkládá charakteristiku a přínosy pedagogických přístupů ke specifickým potřebám klientů, jelikož takto komplexní služby poskytuje jen málo zařízení.

Metodickým rámcem práce byl kvalitativní deskriptivní terénní výzkum založený na participačním pozorování. Informace byly získávány nekvantitativní obsahovou analýzou materiálů z archivu zařízení a vnitřních dokumentů všech současných pracovišť, a následně konzultovány s ředitelem, vedoucím vychovatelem a etopedkou zařízení.

KLÍČOVÁ SLOVA

Ústavní výchova

Ochranná výchova

Výchovný ústav

Poruchy chování

Hostouň

ANNOTATION

The aim of this bachelor's thesis is to map the current state of the residence "Výchovný ústav, dětský domov se školou, základní škola, střední škola a školní jídelna Hostouň" complexly. The residence belongs to notable institutions of this type in Pilsen region and boys from youth detention centres all over the Czech Republic are admitted to the drug addiction treatment programmes.

At the beginning there is a brief specification of the basic terms from the sphere of institutional and protective custody that are used in the thesis and also the presentation of the residences, where institutional and protective custody are executed. In the next part compartment complex including the organisation of the individual components is presented. The conclusion offers characterization and contribution of pedagogical attitudes to the special needs of the clients since those comprehensive services are not provided by many residences.

Methodological frame of the work was descriptive qualitative field research based on the participative observing. The information was obtained through the content analysis of archival material and of inner documents of all current departments and consequently consulted with the headmaster, paramount educator and ethopedic worker of the residence.

KEYWORDS

Institutional upbringing

Protective upbringing

Youth detention center

Behavioral disorders

Hostouň

Obsah

Úvod	7
Cíle a výzkumné metody	8
Cíle a hypotézy	8
Metodologie.....	9
1 Zařízení v Hostouni.....	10
1.1 Historický vývoj zařízení	10
2 Základní teoretická východiska ústavní a ochranné výchovy.....	12
2.1 Základní pojmy a definice.....	12
2.2 Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí	16
2.3 Zákon č. 218/2003 Sb. o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů	18
2.4 Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů.....	19
3 Školská zařízení zajišťující ústavní a ochrannou výchovu	21
2.1 Diagnostický ústav	21
3.2 Dětský domov.....	23
3.3 Dětský domov se školou.....	24
3.4 Výchovný ústav	24
3.5 Středisko výchovné péče	25
4 Výchovný ústav, dětský domov se školou, základní škola, střední škola a školní jídelna Hostouň	27
4.1 Výchovný ústav	27
4.1.1 Pracoviště v Hostouni.....	28
4.1.2 Bytový dům v Hostouni.....	31
4.1.3 Pracoviště Medvědí Kámen.....	32

4.2	Dětský domov se školou.....	32
4.3	Výchovně léčebné oddělení.....	35
4.4	Výchovně léčebná jednotka – Medvědí kámen.....	36
4.5	Prázdninový provoz zařízení	37
5	Specifika výchovně terapeutické péče	39
5.1	Specifika výchovně terapeutické péče o děti s psychiatrickými diagnózami	39
5.2	Specifika výchovně terapeutické péče o mladistvé s drogovou závislostí.....	43
5.4	Specifika výchovně terapeutické péče o nezletilé s nařízenou ochrannou výchovou	45
6	Závěr šetření.....	47
6.1	Přínos jednotlivých pracovišť	47
6.1.1	Výchovný ústav v Hostouni	47
6.1.2	Samostatné bydlení pro klienty výchovného ústavu	48
6.1.3	Dětský domov se školou.....	48
6.1.3	Výchovně léčebné oddělení pro děti se zvýšenou emoční labilitou.....	49
6.1.4	Výchovně léčebná jednotka – Medvědí kámen.....	49
6.2	Vlastní hodnocení Zařízení v Hostouni.....	49
	Závěr.....	51
	Seznam použitých informačních zdrojů	54
	Seznam příloh.....	57

Úvod

Speciální pedagogika je obor zaměřený na problematiku výchovy a vzdělávání osob s různými druhy a typy znevýhodnění ve světě současných edukativních trendů. Významným odvětvím speciální pedagogiky je etopedie, a právě z této disciplíny jsem si vybrala téma své bakalářské práce.

Ústavní a ochranná výchova realizovaná v zařízení *Výchovný ústav, dětský domov se školou, základní škola, střední škola a školní jídelna Hostouň* (dále jen „Zařízení v Hostouni“) je konkrétním příkladem rozvoje, výchovy a vzdělávání dětí a mládeže s poruchou chování.

Zařízení v Hostouni je předmětem mé práce a proto začínám zevrubným představením zařízení, především jeho historie. Kvalitativní deskriptivní terénní výzkum založený na participačním pozorování jsem zde realizovala během své praxe v září 2015 a následného výzkumu v průběhu roku 2016. Následuje terminologické vymezení pojmů, při kterém vzhledem k tématu práce, častěji vybírám pojmy z ustanovení příčinného zákona, než z obecné teorie.

V analytické kapitole předkládám na příkladu specifik výchovně terapeutické péče vztah legislativy a pedagogické praxe. V závěru práce pak hodnotím platnost mých hypotéz ve světle absolvované praxe v zařízení a následného výzkumu.

Ústavní a ochranná výchova jsou pojmy, které většinu populace vyděsí, nejspíš proto, že zpravidla nevědí, co si pod nimi představit. Navíc zařízení pro jejich realizaci si vysloužila spoustu pejorativních názvů, jako „děcák“, „pasták“, „polepšovna“, „výchovňák“ a mnoho dalších. I když se jedná o typově rozdílná zařízení, tím, že jsou organizačně propojeny zastřešující organizací, v obecném povědomí splývají v jedno, bez schopnosti rozlišit specifika zařízení i umístěných dětí.¹ Pokud by tato práce, alespoň v malé míře přispěla k pochopení potřeby specifické péče a výchovy, byla bych velmi ráda.

¹ Příkladem je současná debata o zařízení v Chrástavě, kdy řada odpovědných osob, například zákonodárců, opakovaně operuje s nepřesnými pojmy.

Cíle a výzkumné metody

Cíle a hypotézy

Při volbě tématu bylo mým cílem zmapování ústavní a ochranné výchovy v zařízení pro mladistvé 15 – 18 let v Zařízení v Hostouni. Dále zaměření na příčiny vzniku ústavní a případně ochranné výchovy, a také způsob realizace ochranné výchovy v zařízení.

K cílům, které jsem takto uvedla do formuláře zadání bakalářské práce, jsem si stanovila dvě výzkumné hypotézy.²

První výzkumná otázka řeší, zda pomocí komplexního zpracování současného stavu zařízení a jeho součástí lze určit, **v čem jsou jednotlivá pracoviště specifická a přínosná.**

Druhou výzkumnou otázkou vycházející z metodologického zadání mé bakalářské práce byla **možnost osobní, rodinné a sociální anamnézy z hlediska příčin ústavní a ochranné výchovy.**

Zatímco první výzkumnou otázku se podařilo otevřít a vycházet z ní při terénním výzkumu, druhá otázka nemůže být na příkladu Zařízení v Hostouni zodpovězena. Ochrana dětí je v zařízení vnímána natolik důsledně, že mi nebylo umožněno pracovat s osobními údaji dětí.

S odvoláním na zásady zákona č. 101/2000 Sb. o ochraně osobních údajů bylo argumentováno například tím, že jako osoba bez zaměstnaneckého poměru nejsem vázána mlčenlivostí. Přestože se zde mimo jiné nabízela možnost anonymizace údajů dle akademických standardů, metodika zařízení je striktně nastavena. Otázku jsem opakovaně otvírala během praxe i během výzkumu, nicméně jak podrobněji rozvádím v závěru, postupně jsem se s argumentací zařízení ztotožnila a považuji ji za přínosný podnět.

² Za zásadní pomoc při formulování obou výzkumných otázek děkuji vedoucí své práce doc. PaedDr. Evě Šotolové, Ph.D.

Metodologie

Základem mé práce je kvalitativní deskriptivní terénní výzkum založený na participačním pozorování dle Gavory, který jsem realizovala během své praxe v září 2015 a následného výzkumu v průběhu roku 2016.

Výzkumnými metodami této práce jsou nekvantitativní obsahová analýza obecných i interních dokumentů zařízení, a strukturovaný i polostrukturovaný rozhovor s ředitelem, vedoucím vychovatelem a etopedkou zařízení.³

Nekvantitativní obsahová analýza je analýza souvislých psaných dokumentů, „[...] která se neopírá o explicitně vyčleněné kategorie jevů, které se zpracovávají numericky. Nevyjadřuje se v žádných počítatelných ukazatelích“ (Gavora, 2010, s. 142). Je to prakticky seznámení se s textem za účelem výběru nejdůležitějších informací. Tato metoda má být objektivní, ale může se stát, že některé informace a kontexty situací v textech obsaženy nejsou. Proto byly zvoleny ještě dvě další doplňující metody zkoumání.

Strukturovaný rozhovor, kde „[...] otázky jsou pevně dány“ (Gavora, 2010, s. 137), byl využit za účelem doplnění konkrétních nejasností, upřesnění a aktualizace informací získaných kvalitativním rozborem textů. Respondenty byli hlavní vychovatel a ředitel zařízení v Hostouni. Jelikož byli oba s obsahem analyzovaných textů důkladně seznámeni, odpovědi na jakékoliv konkrétní dotazy týkající se faktických údajů i organizačních záležitostí byly vždy kvalitní a přesné.

Polostrukturovaný rozhovor, je rozhovor, „[...] u kterého je stanovené základní obsahové schéma a několik základních otázek. Další otázky vznikají v průběhu“ (Gavora, 2010, s. 137). Metoda se osvědčila v případě problematického pojetí z oblasti historie a speciálních výchovných přístupů. Respondenty byli ředitel zařízení a etopedka. Dotazovaní odpovídali na základní stanovené otázky a doplňovali další informace o zařízení, programu činností i o etopedické problematice obecně. Opakované konzultace byly přínosné, protože během rozhovorů vyplynula spousta dalších okruhů k doplnění stávajícího textu.

³ Ředitel zařízení Mgr. Jan Vojta, vedoucí vychovatel Lubomír Ficián, DiS. a etopedka zařízení Mgr. Lenka Jandová.

1 Zařízení v Hostouni

V Plzeňském kraji, konkrétně ve městě Hostouň (okres Domažlice) se nachází významné školské zařízení realizující ústavní a ochrannou výchovu. Děti jsou zde umístěny na základě rozhodnutí soudu, či na doporučení spádových diagnostických ústavů - DÚM v Praze (v Lublaňské ulici)⁴ nebo DDÚ v Plzni. Důvodem k ústavní nebo ochranné výchově je většinou opakované rizikové chování, především záškoláctví s rozsáhlou neomluvenou absencí a užívání návykových látek (cigaret, alkoholu, měkkých a tvrdých drog).

Původní sociální a rodinné prostředí u nich bývá slabé. „*Velice často jsou naše děti agresivní, verbálně i fyzicky, špatně se přizpůsobují jakémukoliv režimu. Mají narušeny vztahy s rodinou, neumí komunikovat s dospělými a špatně přijímají autoritu. Některé z nich mají psychiatrické poruchy a jsou medikovány.*“ (Minimální preventivní plán – 2015/2016)

1.1 Historický vývoj zařízení

Za předchůdce dnešního Zařízení v Hostouni můžeme považovat odnož *Jubilejního dětského domova v Plzni – Kostincův ústav*⁵. Byl otevřen roku 1931 a poskytoval péči 150 dětem, chlapcům i děvčatům, školního a předškolního věku. O takto velkou skupinu dětí pečovalo přibližně 8 vychovatelů.

Zařízení bylo roku 1952 přestěhováno do zámku v Kanicích nedaleko Domažlic a poté, v roce 1964, do zhruba 30km vzdálené Hostouně, kde sídlí dodnes.

V době přestěhování do Hostouně se zařízení přeměnilo ve *Zvláštní školu internátní s poskytovaným vzděláním pro chlapce i dívky*. Žáci byli rozděleni podle věku

⁴ Toto je diagnostický ústav pro chlapce, dívky jsou do VÚ Hostouň umísťovány především na základě rozhodnutí soudu.

⁵ Tato informace o počátcích je poměrně sporná. Materiály z Výchovného ústavu Hostouň i pan ředitel slučují Kostincův ústav s Jubilejním dětským domovem. Brožurka vydaná ku příležitosti přístavění nového pavilonu Kostincova ústavu "*Domov*", *Kostincův ústav pro duševně úchylné v Plzni na Lochotině* roku 1937 však prezentuje Kostincův ústav jako samostatně existující instituci pro chlapce starší 14 let, podle dnešního hlediska, s mentálním postižením.

do 3 výchovných skupin. Učitelství sbor, čítající 5 pedagogů, a 6 mimoškolních vychovatelek měl na starost vzdělání a zájmovou činnost 60 dětí.

Rok 1993 přinesl přeměnu internátní školy ve *Výchovný ústav pro chlapce*. Obecně znamenala 90. léta rozvoj celého zařízení. Na okraji města získal ústav pozemek o rozloze 3 hektarů, kde vybudoval sportovní areál „Vodárna“ se sadem a rybníkem. Ani hlavní budova na Chodském náměstí se v této době stavebním úpravám nevyhnula. V podkroví vznikly nové ložnice pro chlapce a ze sousední budovy, bývalého kina, byla zařízená tělocvična. Vyjma tělocvičny s posilovnou a saunou zde byly vystavěny také modelářské dílny s vypalovací pecí i hrnčířským kruhem a atelier (Kronika VÚ Hostouň).

Kromě stavební aktivity nastalo v té době, konkrétně v roce 1997, sloučení s VÚ na Nových Domkách a celé uskupení se nazývalo *Výchovný ústav pro děti a mládež*.

Další rozsáhlá rekonstrukční etapa proběhla mezi lety 2002 až 2006. V tu dobu proběhlo rozšíření odborného učeliště a výchovný ústav získal do vlastnictví budovu hostouňského zámečku. Tu bylo třeba uzpůsobit pro potřeby nově vzniklého dětského domova se školou, jakož i jeho součásti výchovně léčebného oddělení pro děti se zvýšenou emoční labilitou. DDŠ byl založen roku 2003.

Již ne tak dramatické byly transformace v letech 2004, kdy se změnil pouze název na *Výchovný ústav a Dětský domov se školou*, a 2006, kdy se ustanovil současný název tohoto zařízení, tedy **Výchovný ústav, dětský domov se školou, základní škola, střední škola a školní jídelna Hostouň**.

Pro potřeby klientů se závislostní problematikou byl roku 2007 založen Medvědí kámen, jenž je jedním z oddělení s výchovně léčebným programem.

Poslední významnou proměnou, kterou zařízení prošlo, je koedukace. Od roku 2014 jsou přijímány i dívky. Současně s koedukací byla zrušena součást Nové Domky.⁶

⁶ **Nové Domky u Rozvadova**

Toto pracoviště bylo od roku 1997 detašovaným pracovištěm výchovného ústavu v Hostouni. V roce 2014 přestalo zařízení Nové Domky, z důvodu změny legislativy v umístování dětí, plnit účel výchovně-vzdělávací. Nadále však zůstává k dispozici výchovným zařízením rezortu MŠMT pro rekreačně-relaxační pobyty za účelem pohybové aktivity pro děti.

Prostředí Českého lesa nabízí skvělé příležitosti především pro turistické, ať už pěší, nebo cyklistické vyžití. Při vhodném psychoterapeutickém a resocializačním přístupu je toto pracoviště také místem pro „vytváření modelových situací se zaměřením na osobnostní rozvoj a kohezní vztahy klientů“ (Vnitřní řád, 2016).

2 Základní teoretická východiska ústavní a ochranné výchovy

2.1 Základní pojmy a definice

Dítě

V celé práci, stejně jako ve většině zákonů je za dítě považována osoba mladší 18 let. Konkrétně je definice uvedena v zákoně č. 359/1999 Sb., §2, odst. 1. „*Pro účely tohoto zákona se dítětem rozumí nezletilá osoba.*“

Kromě tohoto souborného označení je možné ještě vyčlenit kategorii **mladistvý**, což je osoba mezi 15 a 18 lety.

Pečující osoba

Jedná se o jednotící pojem pro osoby, které jsou odpovědné⁷ za výchovu nezletilé osoby – dítěte. Jedná se o jakoukoliv osobu, „*kteřé bylo dítě svěřeno do výchovy rozhodnutím příslušného orgánu*“ (Zákon č. 359/1999 Sb., §4a, písm. a)).

Mimo biologických a adoptivních rodičů je jí míněn soudem ustanovený poručník dítěte, ať už z řad širší rodiny, nebo okruhu přátel. Taktéž je v zákoně zahrnut pěstoun i pěstoun na přechodnou dobu.

Ústavní výchova

Jedná se o typ náhradní výchovné péče o dítě, který je nařízen soudem v občansko-právním řízení „*tam, kde rodina z některých důvodů v péči o dítě naprosto selhává a není možné či vhodné zvolit osvojení, nebo pěstounskou péči.*“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2013).

Vlivem selhání rodiny je vážně ohrožena výchova dítěte. Ze strany orgánů sociálně-právní ochrany dětí (užívaná zkratka OSPOD) je snaha o nápravu rodinného prostředí.

⁷ Někdy se užívá také pojem **osoba odpovědná za výchovu**.

Pokud jiná opatření nevedla ke zlepšení situace, bývá na návrh OSPOD zahájeno soudní jednání o **nařízení ústavní výchovy**.

Instituce, které jsou rozděleny podle míry výchovného působení potřebného pro správný vývoj dítěte tak vytvářejí náhradní prostředí. Soud rozhodne o typu zařízení, přičemž tam může dítě umístit nejdéle na dobu 3 let⁸. Povinností soudu je každých 6 měsíců přezkoumat, zda stále trvají důvody, pro které byla ústavní výchova nařízena a také jestli by nebylo v nejlepším zájmu dítěte změnit některé z předchozích rozhodnutí.

Ochranná výchova

Tento typ opatření je ukládán v trestním řízení při spáchání závažného trestného činu. Ochranná výchova je soudem pro mladistvé uložena nezletilým od 15 let a končí 18 rokem věku. Pokud by se trestného činu, za který bývá zletilá osoba odsouzena nepodmíněně k odnětí svobody na 20–30 let nebo na doživotí, dopustilo dítě starší 12 let, je mu v občansko-právním řízení možné **uložit ochrannou výchovu**.

Pro takové řešení se soud rozhoduje, pokud nejsou možné adekvátní výchovné alternativy v rodinném prostředí, či v již nařízené ústavní výchově. Později je možné přihlédnout ke zlepšení chování mladistvého a změnit ochrannou výchovu na výchovu ústavní, případně jej může soud podmíněčně přemístit mimo výchovné zařízení.

Ochranná výchova není trestným opatřením a proto po jejím zrušení, nebo po dosažení plnoletosti není zapsána v rejstříku trestů.

Rodinná skupina

V dětských domovech a dětských domovech se školou je **rodinná skupina** základní organizační jednotkou, která může čítat „v dětském domově nejméně 6 a nejvíce 8 dětí“ a „v dětském domově se školou nejméně 5 a nejvíce 8 dětí“ (Zákon č. 109/2002 Sb., §4 odst. 4, písm. a) a b)).

⁸ Zákon umožňuje opakované prodloužení ústavní výchovy, avšak vždy maximálně na dobu dalších 3 let.

Zařazení do skupiny není závislé na věku ani pohlaví, záměrem je totiž napodobit přirozené rodinné prostředí. Sourozenci se zpravidla zařazují do stejných rodinných skupin, pokud to neohrozí výchovný záměr ani u jednoho z dětí. Vždy musí být také při tvorbě skupin brán ohled na výchovné, vzdělávací nebo zdravotní potřeby dětí.

Výchovná skupina

Je základní organizační jednotkou, do které jsou rozděleny děti v diagnostickém ústavu, ve výchovných ústavech a v celodenních nebo pobytových programech středisek výchovné péče. Zákon č. 109/2002 Sb. o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy udává minimální a maximální počet dětí na skupinu v „*diagnostickém ústavu - nejméně 4 a nejvíce 8 dětí*“ (§4, odst. 2, písm. a)), *ve výchovném ústavu nejméně 5 a nejvíce 8 dětí.*“ (§4, odst. 2, písm. b)) a ve středisku výchovné péče „*nejméně 6 a nejvíce 8 klientů*“ (§17, odst. 4).

Z typu zařízení, kde jsou výchovné skupiny užívány, vyplývá, že hlavním kritériem není simulace rodinného prostředí. Záměrem je efektivní výchovné působení. I za těchto okolností však musí být při zařazování do skupin brán ohled na výchovné, vzdělávací nebo zdravotní potřeby dětí.

Program rozvoje osobnosti dítěte

Jak už je z názvu patrné, je tento program (užívána je zkratka **PROD**) individuálně vypracováván pro každé dítě. Při přijetí dítěte do zařízení je mu etopedem vytvořen konkrétní plán rozvoje na základě zprávy z dětského diagnostického ústavu, diagnostického ústavu pro mládež nebo z diagnostického ústavu pro děti-cizince. „*Na základě výsledků diagnostických, vzdělávacích, terapeutických, výchovných a sociálních činností, které jsou součástí komplexního vyšetření, zpracovává komplexní diagnostickou zprávu s návrhem specifických výchovných a vzdělávacích potřeb stanovených v zájmu rozvoje osobnosti*“ (Zákon č. 109/2002 Sb., §5, odst. 3).

PROD obsahuje údaje o dítěti (jméno, datum narození), dále datum přijetí do zařízení, diagnostickou zprávu a ve zkratce popsané činnosti, které v danou chvíli

zvládá. Etoped vytvoří dítěti krátkodobý a dlouhodobý program pro pobyt v zařízení. **Krátkodobý** plán se soustředí na aktuální závažné nedostatky a jeho plnění je hodnoceno pravidelně po jednom měsíci. **Dlouhodobý** plán se orientuje na oblast upevňování získaných návyků a snižování míry nutné podpory. Hodnotí se s odstupem 6 měsíců.

Hodnocení a aktualizace jsou důležitým ukazatelem účinnosti působení. Jsou zde zapsány všechny pokroky, stagnace i regrese dítěte.

Rizikové chování

Tímto pojmem můžeme označit „[...] *takové chování, které má negativní dopady na fyzické či psychické fungování člověka a které je nějakým způsobem ohrožující i pro jeho okolí*“ (Milovský et al., 2012, s. 127). Tato definice je obecná, pojem ve skutečnosti zahrnuje variabilní množinu druhů rizikového chování např. kouření, zneužívání jiných návykových a zdraví škodlivých látek či fyzickou agresi.

Existuje i rizikové chování ve významu porušování sociálních norem obecně přijímaných společností. Toto chování se označuje jako **problémové**.

Specifická situace nastává u dětí a mladistvých. Zde totiž většinou souvisí problémové chování s rizikovým. „*Platí, že dospívající, kteří se zapojí do jedné z forem problémového chování, obvykle svůj repertoár záhy rozšiřují o další podoby, dostupné v daném prostředí*“ (Milovský et al., 2012, s. 129). V rámci chování nevhodného pro jejich věk tak nezletilí často začínají kouřit cigarety, užívat alkohol a jiné návykové látky, mohou se také dopouštět delikvence, nebo být předčasně sexuálně aktivní. To ohrožuje jejich zdraví i psychický vývoj.

Poruchy chování

Přesnou definici nabízí Mezinárodní klasifikace nemocí, a sice: „*Poruchy chování jsou charakterizovány opakovaným a přetrvávajícím agresivním, asociálním nebo vzdorovitým chováním. Chováním, na němž je diagnóza založena, je na příklad nadměrné praní se nebo týrání, krutost k lidem nebo ke zvířatům, závažné destrukce majetku,*

zakládání požárů, krádeže, opakované lži, záškoláctví a útěky z domova, neobvykle časté a silné výbuchy vzteku a nekázeň“ (MKN-10, F 91, s. 251).

Klasifikace nabízí i jednotlivé druhy poruch chování, které však zde nebudou rozebrány. Obecně je pro diagnózu důležité opakované jednání, tedy že se nejedná o jednorázovou výjimečnou reakci. Také je třeba odlišit u dítěte nepatologické formy neposlušnosti a psychiatrické diagnózy.

Často bývají k poruchám chování přidruženy další diagnózy, např. hyperkinetická porucha, nelze je však automaticky spojovat anebo určovat bez vyšetření odpovídajícího odborníka.

2.2 Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí

Podle tohoto zákona má právo požádat OSPOD a další poradenská zařízení o pomoc jednak pečující osoba a jednak samo dítě. Pokud mají děti pocit, že jsou jejich životy nebo jiná práva v ohrožení, mohou požádat o pomoc i bez vědomí osob odpovědných za jejich výchovu.

Sociálně-právní ochrana je zaměřená na děti, jejichž pečující osoby zemřely, neplní povinnosti nebo zneužívají práva plynoucí z odpovědnosti péče o dítě. Taktéž pokud je dítě ohrožováno násilím mezi pečujícími, popřípadě dalšími fyzickými osobami anebo pokud je dítě cizincem a na území České republiky se nachází bez doprovodu pečující osoby (Zákon č. 359/1999 Sb., §6).

Kromě ohrožení dítěte jinými osobami je dalším důvodem pro zařazení pod správu odborů sociálně-právní ochrany také nevhodné chování dětí samotných. Zákon říká, že se jedná o děti, „c) které vedou zahálčivý nebo nemravný život spočívající zejména v tom, že zanedbávají školní docházku, nepracují, i když nemají dostatečný zdroj obživy, požívají alkohol nebo návykové látky, jsou ohroženy závislostí, žijí se prostitucí, spáchaly trestný čin nebo, jde-li o děti mladší než patnáct let, spáchaly čin, který by jinak byl trestným činem, opakovaně nebo soustavně páchají přestupky nebo jinak ohrožují občanské soužití;

d) které se opakovaně dopouští útěků od rodičů nebo jiných fyzických nebo právnických osob odpovědných za výchovu dítěte;

e) na kterých byl spáchán trestný čin ohrožující život, zdraví, svobodu, jejich lidskou důstojnost, mravní vývoj nebo jmění, nebo je podezření ze spáchání takového činu;

f) které jsou na základě žádostí rodičů nebo jiných osob odpovědných za výchovu dítěte opakovaně umísťovány do zařízení zajišťujících nepřetržitou péči o děti nebo jejich umístění v takových zařízeních trvá déle než 6 měsíců“ (Zákon č. 359/1999 Sb., §6, písm. c)-f)).

Všechny výše zmíněné skutečnosti musí být dlouhodobého nebo akutního charakteru, čímž nepříznivě působí na vývoj dítěte.

V případě, že se pečující osoby nacházejí v situaci, která ohrožuje řádnou výchovu a příznivý vývoj dítěte a kterou nemohou nebo nejsou schopni sami vyřešit, mají právo požádat o pomoc OSPOD a další poradenská zařízení. Poté, co dojde k prošetření rodinné situace a ke shledání, že je ohrožující pro dítě, přistupuje se k opatřením sociálně-právní ochrany.

Opatřeními sociálně-právní ochrany jsou **poradenská činnost, pěstounská péče, osvojení dítěte a výchovná opatření**, jež může OSPOD doporučit nebo je uložit jako povinnost. Nařídit je ale může pouze soud. Soudně se nařizuje také umístění dítěte do ústavního zařízení, vždy je však upřednostňována varianta umožňující dítěti vývoj v rodinném prostředí, ať už původním, či náhradním.

Výchovné opatření bývá užíváno pro děti s ohroženým procesem řádné výchovy. Pečující osoby mají povinnost zlepšit podmínky a to buď za přítomnosti dítěte v rodině, nebo během jeho pobytu v určeném zařízení.

Ochranné opatření je nařízené soudem pro děti, které jsou bezprostředně ohroženy na zdraví, a většinou je OSPODem navrženo odebrání z péče.

Zákon udává, že pokud soud rozhodne o umístění dítěte do zařízení pro výkon ústavní výchovy, musí pověřený pracovník OSPODu kontrolovat průběh pobytu dítěte nejméně jednou za 3 měsíce. OSPOD také sleduje, jestli dochází k nápravě situace

v původní rodině a jak se proměňují vztahy mezi dětmi a pečujícími osobami. Při zjištění jakékoliv změny přezkoumá OSPOD konkrétní opatření a v případě nalezení vhodnějšího řešení podává návrh soudu na zrušení předchozího opatření a návrh nového.

V zákoně je podáno velké množství informací týkajících se pěstounské péče a osvojení dítěte, což je ideální varianta náhradní péče. Pokud však dítě není možné umístit do náhradní rodinné péče, je další možností institucionální péče. Přehledem zařízení se zabývá následující kapitola.

2.3 Zákon č. 218/2003 Sb. o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů

Zákon č. 218/2003 Sb. se zkráceně nazývá **zákon o soudnictví ve věcech mládeže**. Popisuje postup soudu pro mládež v případě, že mladistvý spáchá trestný čin. Trest může být uložen pouze ve formě výchovných, ochranných a trestních opatření.

Mezi **výchovná opatření** patří dohled probačního úředníka, probační program, výchovné povinnosti, výchovná omezení a napomenutí s výstrahou. Termíny výchovné povinnosti a výchovná omezení usměrňují způsob života mladistvého, avšak nejsou nijak spjaté s ústavní výchovou.

Mezi **výchovné povinnosti** se řadí např. povinnost bydlet s osobou odpovědnou za jeho výchovu, vykonávat ve svém volném čase bezplatně určitou společensky prospěšnou činnost a nahradit podle svých možností způsobenou škodu. Zároveň je vhodná účast na odpovídajícím sociálním, terapeutickém či jiném programu k rozvíjení sociálních dovedností a osobnosti mladistvého.

Výchovná omezení spočívají v zákazu návštěv prostředí nevhodného pro mladistvé, styku s určitými osobami, přechovávání předmětů, které by mohly sloužit k páčání dalších provinění a užívání návykových látek. Dále také nesmí bez uvědomění probačního úředníka měnit bezdůvodně místo pobytu a své zaměstnání (Zákon č. 218/2003 Sb., §19, odst. 2).

Ochrannými opatřeními jsou, podle §21, ochranné léčení, zabezpečovací detence, zabránění věci a ochranná výchova. Posledním typem opatření jsou **trestní opatření**, mezi která řadíme např. obecně prospěšné práce, domácí vězení nebo dokonce podmíněné, i nepodmíněné odnětí svobody.

Výše zmíněné sankce jsou platné i pro dítě starší 12 let, které se dopustilo činu jinak trestného.

2.4 Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů

Tento zákon z roku 2002 nedávno prošel novelizací. Novela č. 333/2012 Sb. přinesla několik zásadních změn, jejichž rozboru se věnovala Bc. Barbora Kašpaříková ve své bakalářské práci *Dětský diagnostický ústav; Dopady legislativních změn na dětský diagnostický ústav a síť školských zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy*. V práci se již užívá aktualizované znění zákona a změnám není věnována přílišná pozornost.

Zákon vymezuje, co je hlavním cílem zařízení, která realizují ústavní nebo ochrannou výchovu, tedy že by měly být „*vytvářeny podmínky podporující sebedůvěru dítěte, rozvíjející citovou stránku jeho osobnosti a umožňující aktivní účast dítěte ve společnosti*“ (Zákon č. 109/2002 Sb., §1, odst. 1). Zároveň musí být při zacházení s dítětem brán ohled na potřeby odpovídající jeho věku a nutné k harmonickému rozvoji jeho osobnosti.

Aby byl splněn stanovený cíl, měla by se péče zařízení v co nejvyšší míře shodovat s péčí jinak poskytovanou osobou odpovědnou za výchovu. S tím souvisí plné zaopatření základních potřeb v rámci stravování, ubytování a ošacení, stejně jako ve vzdělávání a nezbytné zdravotní péči. Zákonem je určena i povinnost vydávat dítěti kapesné, na které má nárok. Zaopatřeny jsou dětem také prostředky pro volnočasové a zájmové aktivity kulturní, umělecké, sportovní i oddechové.

Již zmíněnou novelou z roku 2012 byla střediskům výchovné péče rozšířena pravomoc k řešení problémů spojených s výchovou a vzděláváním dítěte, čímž se stala jediným typem zařízení, které poskytuje ambulantní a poradenské služby jako prevenci rozvoje jevů negativně působících na vývoj dítěte. Pomocí poradenství pro osoby podílející se na výchově a vzdělávání⁹ by měl začít proces deinstitutionalizace.

Zákon v platném znění poskytuje také podrobnější charakteristiky jednotlivých zařízení pro realizaci ústavní a ochranné výchovy. Ty jsou využity při jejich prezentaci v následující kapitole.

⁹ Jedná se o osoby pečující i o pedagogické pracovníky ve školách i mimo ně.

3 Školská zařízení zajišťující ústavní a ochrannou výchovu

Patří sem zařízení pobytového typu (diagnostický ústav, dětský domov, dětský domov se školou, a výchovný ústav), ale také ambulantní péče, kterou zajišťují střediska výchovné péče¹⁰. Do všech níže charakterizovaných zařízení je dítě svěřeno rozhodnutím soudu – nařízenou ústavní nebo uloženou ochrannou výchovou.

2.1 Diagnostický ústav

Tato instituce slouží mmj. k monitorování školských zařízení ve svém okrsku působnosti. Má za úkol informovat zřizovatele, tedy Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT), o jejich stavu, funkčnosti a potřebách (Janský, 2014).

Do tohoto typu zařízení může být dítě přijato na základě pravomocného rozhodnutí nebo předběžného opatření soudu, a také na základě žádosti osoby pečující (jedná se o tzv. dobrovolný pobyt)¹¹. Diagnostický ústav (užívaná zkratka **DÚ**) má ze zákona danou povinnost oznámit soudu přijetí, umístění nebo přemístění dítěte a to do 3 pracovních dnů od provedení úkonu.

Během pobytu se „[...] na základě výsledků diagnostických, vzdělávacích, terapeutických, výchovných a sociálních činností, které jsou součástí komplexního vyšetření, zpracovává komplexní zpráva s návrhem specifických výchovných a vzdělávacích potřeb (dítěte)“ (Zákon č. 109/2002 Sb., §5, odst. 3). Tato zpráva slouží k sestavení PRODu, kde jsou vymezeny výchovné a vzdělávací priority a doporučeny vhodné metody a přístupy práce s dítětem (Janský, 2014).

Dítě v DÚ zpravidla stráví 8 týdnů. Je zařazeno do výchovné skupiny, čítající nejméně 4 a nejvíce 8 dětí. (Zákon č. 109/2002 Sb., §4, odst. 2a). V rámci povinné školní docházky dítě navštěvuje školu nacházející se v areálu DÚ. Pro mládež, která již ukončila základní školní docházku, se zřizují diagnostické třídy zajišťující přípravu na budoucí povolání. Také zde je platná horní hranice 8 dětí pro školní a diagnostické třídy. Během

¹⁰ Střediska mají v nabídce také krátkodobé pobytové programy trvající nejdéle 8 týdnů.

¹¹ Dle novely 333/2012 Sb. zákona 109/2002 Sb. mohou přijímat děti na tzv. dobrovolný pobyt jen do 31. 8. 2017. Umožnilo to Přejícné ustanovení č. 4 zákona 333/2012 Sb.

pobytu se kromě diagnostiky a vzdělávání už začíná prostřednictvím terapie s cíleným působením na zlepšení sociálních vztahů a jiných narušených oblastí chování.

Po zpracování diagnostické zprávy a soudem zvoleného konkrétního řešení, jak se bude v péči o dítě pokračovat, dojde k přemístění dítěte. V zákoně jsou stanovena možná řešení následné péče o dítě. Jedná se buď o umístění do rodinného prostředí (pěstounská péče a pěstounská péče na přechodnou dobu), nebo do instituce (dětský domov, dětský domov se školou a výchovný ústav).

Diagnostický ústav předá druhé straně spolu s dítětem i „[...] *komplexní diagnostickou zprávu s programem rozvoje osobnosti, pravomocné rozhodnutí soudu, školní dokumentaci včetně posledního vysvědčení a návrhu klasifikace za dobu pobytu v diagnostickém ústavu, osobní věci dítěte a další dokumentaci*“ (Zákon č. 109/2002 Sb. §5, odst. 10). Další dokumentací je myšlen osobní list, rodný list, občanský průkaz (nebo cestovní pas, jedná-li se o dítě-cizince) a v neposlední řadě se předává průkaz zdravotní pojišťovny a očkovací průkaz.

Obecný přístup DÚ je modifikován s ohledem na specifické potřeby klientů. Jedná se o **dětský diagnostický ústav, diagnostický ústav pro mládež a diagnostický ústav pro děti-cizince.**

Dětský diagnostický ústav

Běžně užívaná zkratka pro dětský diagnostický ústav je **DDÚ**. „*Přijímány jsou děti, které nemají dokončenou povinnou školní docházku*“ (Slomek, 2010, s. 47), tedy děti od 3 let přibližně do věku 15 let. DDÚ bývají většinou koedukovaná pracoviště. Podle údajů zveřejněných na webových stránkách MŠMT je v České republice 8 dětských diagnostických ústavů¹² (DBUV - Databáze zařízení ústavní výchovy). Některá jsou samostatná zařízení, některá jsou spojena např. se základní školou či se středisky výchovné péče.

¹² Vyhledáno ke dni 10. 06. 2016.

Diagnostický ústav pro mládež

Užívá se zkratka **DÚM** a „[...] přijímány jsou do péče dětí s ukončenou povinnou školní docházkou“ (Slomek, 2010, s. 47), což znamená, že se jedná o děti zhruba mezi 15. a 18. rokem života.¹³

V České republice je 6 diagnostických ústavů pro mládež¹⁴ (DBUV - Databáze zařízení ústavní výchovy). Některé jsou prezentovány jako koedukované, některé jsou specializované zvláště na chlapce a zvláště na dívky.

Diagnostický ústav pro děti – cizince

Zde jsou umístovány děti, které kvůli jazykové bariéře nemohou být součástí běžných českých diagnostických ústavů. Česká republika má pouze jeden takto orientovaný, koedukovaný DÚ pro děti od 3 do 18 let situovaný v městské části Praha-Radlice.

3.2 Dětský domov

Do Dětského domova (užívaná zkratka je **DD**) jsou zařazovány děti ve věku 3-18 let s nařízenou ústavní výchovou, ale bez závažných poruch chování. Mohou proto navštěvovat školy, které nejsou zřízené při DD (Kaleja, 2013).

Dětem zde umístěným by mělo být poskytováno zázemí především výchovné a sociální, avšak v praxi jsou situace dětí složitější. „Přestože primárním pro umístění bývají sociální důvody, často jsou připojené i problémy osobnostní, výchovné, nebo zdravotní“ (Jánský, 2014, s. 116).

Základní organizační jednotkou je zde rodinná skupina, o počtu nejméně 6 a nejvíce 8 dětí, zpravidla různého věku a pohlaví. Rodinné skupiny jsou takto

¹³ V případě rozhodnutí soudu o prodloužení ústavní výchovy lze umístit k diagnostice i dítě do 19 let.

¹⁴ Vyhledáno ke dni 10. 06. 2016.

koncipované z důvodu snahy o simulaci běžného rodinného prostředí, proto také většinou sourozenci zůstávají ve stejné rodinné skupině¹⁵.

V databázi ústavní výchovy MŠMT je zaznamenáno 145 zařízení se statutem dětského domova¹⁶ (DBUV - Databáze zařízení ústavní výchovy).

3.3 Dětský domov se školou

V Dětském domově se školou (užívaná zkratka je **DDŠ**) jsou umístěny děti od 6 let věku do ukončení povinné školní docházky. MŠMT udává, že Česká republika disponuje 30 zařízeními tohoto typu¹⁷ (DBUV - Databáze zařízení ústavní výchovy).

Děti v DDŠ „[...] mají závažné poruchy chování, nebo z důvodu aktuálního psychického oslabení (duševní poruchy) vyžadují specifickou výchovně léčebnou péči“ (Janský, 2014. s. 116). Z důvodu nutnosti specifické péče nemohou docházet do škol mimo zařízení, a proto jsou základní školy s odpovídajícími vzdělávacími programy součástí zařízení (Zákon č. 109/2002 Sb., §3, odst. 1). Tyto školy nemají v názvu uvedeno, při jakém zařízení jsou zřízeny.

Základní organizační jednotkou je, stejně jako v DD, rodinná skupina sestavená podle stejných kritérií a čítající 5-8 dětí. I když jsou školy při DDŠ většinou malotřídní, nebývá zvykem, aby rodinná skupina byla vyučována společně.

„Nemůže-li se dítě po ukončení povinné školní docházky pro pokračující závažné poruchy chování vzdělávat ve střední škole mimo zařízení nebo neuzavře-li pracovní právní vztah, je přeřazeno do výchovného ústavu“ (Zákon č. 109/2002 Sb., §13, odst. 6).

3.4 Výchovný ústav

Ve výše citovaném §13 odst. 6 je přesně definován klient tohoto zařízení. Výchovný ústav (užívaná zkratka je **VÚ**) zajišťuje péči o děti po ukončení základní školní

¹⁵ Pokud by to neohrozilo výchovný záměr.

¹⁶ Vyhledáno ke dni 10. 06. 2016.

¹⁷ Vyhledáno ke dni 10. 06. 2016.

docházky, tedy většinou po dosažení 15 let. V zákoně je ale ustanovena možnost umístění dítěte staršího 12 let, za předpokladu, že kvůli závažným poruchám v chování nemůže být zařazeno do DDS (Zákon č. 109/2002 Sb., §14 odst. 3).

Úkolem zařízení je výchovné, vzdělávací a sociální působení (Kaleja, 2013) na děti výše zmíněného věku, které mají závažné poruchy chování. Je možné také v rámci zařízení vytvořit samostatnou skupinu, nebo oddělení s výchovně léčebnou péčí. MŠMT eviduje 35 výchovných ústavů¹⁸ (DBUV - Databáze zařízení ústavní výchovy).

Základní organizační jednotkou je, stejně jako v DÚ, 4-8 členná výchovná skupina dětí. Ty jsou zároveň žáky střední (případně základní)¹⁹ školy zřízené při VÚ.

3.5 Středisko výchovné péče

Novelou č. 333/2012 Sb. (novelizuje Zákon č. 109/2002 Sb.) došlo k významnému rozšíření funkce středisek výchovné péče.

Střediska výchovné péče (užívána je zkratka **SVP**) poskytují péči dětem, žákům a studentům „[...] od 3 let do ukončení přípravy na povolání, nejdéle do 26 let věku“ (Kaleja, 2013. s. 135). Nabízí také poradenské služby pečujícím osobám při řešení problémů týkajících se péče o dítě s cílem zamezit vytržení dítěte z jeho přirozeného rodinného prostředí a umístění do výchovné instituce (Zákon č. 109/2002 Sb., §1, odst. 3). Součástí poskytovaných služeb je i pomoc dětem propuštěným z ústavní výchovy při jejich integraci do společnosti (Kaleja, 2013). Konzultace může využít i pedagogický pracovník, nebo školské (či předškolní) zařízení pracující s dítětem. V databázi MŠMT je k nalezení 62 středisek²⁰ (DBUV - Databáze zařízení ústavní výchovy).

Klientem střediska je dítě, žák nebo student „[...] s rizikem či projevy poruch chování a negativních jevů v sociálním vývoji“ (Kaleja, 2013. s. 135.). Působení SVP na indikované klienty vede k preventivnímu podchycení nežádoucího chování nebo k eliminaci již rozvinutých negativních reakcí, samozřejmě s důrazem na zdravý

¹⁸ Vyhledáno ke dni 10. 06. 2016.

¹⁹ Pokud je ve VÚ dítě, které ji ještě musí navštěvovat.

²⁰ Vyhledáno ke dni 10. 6. 2016

rozvoj osobnosti dítěte. Spolupráce je realizovaná pomocí ambulantních, celodenních, internátních nebo terénních programů. Docházet může klient dobrovolně na základě žádosti zákonného zástupce, školského zařízení, případně své vlastní (pokud je zletilý) nebo na základě soudního rozhodnutí.

Konkrétní služby, které poskytuje SVP, jsou blíže uvedeny v Zákoně č. 109/2002 Sb., §16, odst. 2, např. služby terapeutické, diagnostické, speciálně pedagogické a psychologické, nebo výchovné a sociální. Středisko také předává klientům kontakt na další odborníky z různých oblastí služeb souvisejících s výchovou dětí.

Celodenní nebo internátní pobyt dítěte je možný na základě žádosti, která se opírá o doporučení z ambulantní diagnostiky. V tomto typu péče jsou klienti rozděleni do výchovných skupin po 6-8 klientech.

4 Výchovný ústav, dětský domov se školou, základní škola, střední škola a školní jídelna Hostouň

Zařízení v Hostouni v sobě obsahuje vše, co uvádí jeho plný název – „Výchovný ústav, dětský domov se školou, základní škola, střední škola a školní jídelna Hostouň.“ V této kapitole se pokusím o deskriptivní analýzu Zařízení v Hostouni po jeho jednotlivých částech.

4.1 Výchovný ústav

Jak již bylo zmíněno výše, roku 1993 proběhla transformace z internátní vzdělávací instituce na zařízení s výchovnou funkcí. O 4 roky později se sloučilo s VÚ Nové Domky u Rozvadova, čímž byly položeny základy pro současné zaměření. Pracoviště byla spojena až do roku 2014, kdy byly výchovné skupiny v Nových Domcích zrušeny.

Následující tabulka²¹ podává přehled o počtu dětí, které přišly do VÚ a které z něj odešly během školního roku.

²¹ Data jsou uváděna za posledních 5 let bez specifikace, do kterého pracoviště výchovného ústavu dítě přišlo. Školní rok 2015/2016, tedy ten letošní, je zpracován ke dni 7. 6. 2016.

Tabulka č. 1: Výchovný ústav – příchody a odchody²²

	2010/2011		2011/2012		2012/2013	
	P	O	P	O	P	O
VÚ	100	106	104	90	75	68
	2013/2014		2014/2015		2015/2016	
	P	O	P	O	P	O
VÚ	79	67	55	54	22	15

V současnosti je VÚ složený z **pracoviště na náměstí v Hostouni** (hlavní budova), z bytové jednotky určené pro nácvik **samostatného bydlení** a z **výchovně léčebného-oddělení**. Jednotlivé součásti budou nyní samostatně představeny.

4.1.1 Pracoviště v Hostouni

Hlavní budova se nachází na Chodském náměstí v budově bývalého soudu. V suterénu jsou šatny jednotlivých výchovných skupin a také prádelna. V přízemí je kuchyně a jídelna. Chodby a vstupní prostory jsou místem pro vystavení pohárů, které dokládají úspěchy zdejších chlapců a dívek ve sportovních a zájmových soutěžích, a také nástěnek s fotografiemi dokumentujícími dění v ústavu.

První patro je vyhrazené pro kanceláře sociální pracovnice, zástupce ředitele pro školy, sborovnu a šest tříd střední školy. Klubovny pro děti, společně s kanceláři ředitele ústavu, vedoucího vychovatele a etopedky se nacházejí ve druhém patře. Přestavba

²² Propad stavu 2012/2013 oproti roku 2011/2012 je zapříčiněn snižováním kapacity pracoviště Nové Domky u Rozvadova, probíhajícího od počátku kalendářního roku 2013, které vedlo k uzavření pracoviště v roce 2014.

podkroví umožnila v 90. letech vytvořit zázemí s ložnicemi chlapců a dívek a kancelář vychovatelů. Děti tak mají všechny potřebné odborníky v jedné budově.

Dětem je bezprostředně k dispozici také zázemí pro volnočasové aktivity. V rámci přestavby byla také zařízena tělocvična se saunou a s posilovnou. K vybudování tělocvičny posloužila budova bývalého kina, která sousedí s hlavní budovou výchovného ústavu. Kromě sportovních prostor zde našly místo i atelier a modelářské dílny s vypalovací pecí a hrnčířským kruhem.

Kapacita je 46 dětí, které jsou rozděleny do 6 výchovných skupin, z nichž jedna je čistě dívčí. Každá skupina je vedena dvěma denními vychovateli a má k dispozici svoji klubovnu, takže nedochází ke směšování skupin.

Společně naopak probíhají mimoškolní kroužky, které jsou nepovinné a vedou je zaměstnanci střední školy či vychovatelé ústavu. V nabídce jsou specificky zaměřené zájmové kroužky (sportovní, horolezecký, nohejbalový, rybářský, počítačový a keramika), také kroužky vaření a hraní deskových společenských her (Výroční zpráva o činnosti zařízení za školní rok 2014/2015).

Děti s nařízenou ochrannou výchovou jsou zařazeny do speciální výchovné skupiny. Při nenaplnění minimálního počtu výchovné skupiny jsou dotyční zařazeni v běžných výchovných skupinách (dívčí skupina je pouze jedna). V současné době má v zařízení uloženou ochrannou výchovu pouze jeden chlapec a jedna dívka.

Střední vzdělání

„Pro děti, které po dokončení povinné školní docházky pro závažné poruchy chování nemohou být zařazeny do jiné školy poskytující střední vzdělávání, zřizovatel zařízení může jako součást zařízení zřídit školu poskytující střední vzdělání. Pro děti, které nedosáhly základního vzdělání nebo základů vzdělání, zajistí zařízení vzdělávání podle příslušného vzdělávacího programu“ (Zákon č. 109/2002 Sb., §3, odst. 2). Dalším požadavkem ze strany státu je, aby na vysvědčeních dětí v těchto školách byly užívány „[...] tiskopisy a razítko s uvedením názvu a adresy školy bez uvedení názvu zařízení.“ Opatřením by měla být minimalizována následná stigmatizace.

Střední škola zřízená při výchovném ústavu v Hostouni je situována v hlavní budově na Chodském náměstí. Zájemci o studium musí podat do určitého data přihlášku ke studiu, jako na běžnou střední školu. V nabídce jsou dva tříleté studijní obory s kapacitou 24 žáků pro každý z nich²³. Absolventi obdrží na konci úspěšného studia výuční list.

Jedním z nabízených je obor **Stravovací a ubytovací služby**. „*Vzdělávací osnovy jsou v souladu se vzdělávacím programem pro SŠ č.j. 65-51-E/01 - Stravovací a ubytovací služby a se ŠVP pro střední vzdělávání ‚S chutí do života‘*“ (Výroční zpráva o činnosti zařízení za školní rok 2014/2015). Zde si žáci osvojí teorii i praxi. Dva dny z týdenní výuky mají žáci teoretické vyučování předmětů všeobecných, a také odborných. Zbylé tři dny jsou vyhrazeny pro praxe.

K dispozici je cvičná kuchyň, bar i jídelna. Žáci mají možnost získat rozšiřující certifikát absolvováním Barmanského kurzu nebo kurzu Studené kuchyně. K prověření schopností studentů slouží například soutěže a přehlídky Zámecký rendlík (konaný přímo v Hostouni), Gastrofest v Českých Budějovicích, nebo Dny japonské kultury v plzeňské zoologické zahradě (Výroční zpráva o činnosti zařízení za školní rok 2014/2015).

Druhou variantou středního vzdělávání je volba oboru **Zemědělské práce**, „*jehož osnovy jsou komponovány z programu pro SŠ č.j. 41-51-E/01 - Zemědělské práce a ze ŠVP pro střední vzdělávání ‚Farmář pro život‘*“ (Výroční zpráva o činnosti zařízení za školní rok 2014/2015).

Také zde je výuka rozvržena stejně, jako u Stravovacích a ubytovacích služeb, a to dva dny teoretická a tři dny praktická. Praktické dovednosti procvičují žáci na farmách v okolí. Další praxi nabízí spoluúčast při údržbě travnatých ploch křovinořezem a rotační sekačkou v areálu ústavu. K nácviку pěstitelství je možno využít velký skleník v areálu ústavu.

Rozšířit znalosti a možnosti pracovního uplatnění mohou dále nabízené kurzy svářečství a obsluhy řetězových pil nebo možnost zvýhodněného získání řidičského průkazu skupiny T (traktor).

²³ Což znamená, že zhruba připadá 8 dětí na každý jeden ročník střední školy.

Pravidelně probíhají exkurze na výstavy a přehlídky, jako třeba Výstavy orientované na zemědělství a související techniku na brněnském veletrhu, nebo do specializovaných pracovišť v okolí, např. Drůbežářský závod Klatovy, a.s., Jatky Blovice s.r.o. – Maso Brejcha s.r.o. a dalších (Výroční zpráva o činnosti zařízení za školní rok 2014/2015).

4.1.2 Bytový dům v Hostouni

Jedná se o druhé pracoviště v rámci výchovného ústavu. Nachází se v ulici Vodní 183 a je zde umožněno samostatné bydlení klientům starším 15 let. Celkově jsou ve 3 bytových jednotkách k dispozici 4 lůžka. V jednom větším bytě mohou bydlet společně 2 klienti, je ale efektivnější, pokud bydlí každý zvlášť (tedy jeden chlapec garsoniéru). V současnosti jsou v tomto programu zařazeni 3 chlapci.

Klient zodpovídá za stav veškerého vybavení bytu, za čistotu bytových i společných prostor domu a za svůj včasný příchod do školy, na praxe či na program VÚ²⁴. V bytech není pračka, a jelikož chlapci mají stále oblečení zajišťované ústavem, donášejí pravidelně použité prádlo do prádelny v hlavní budově. Stravování je zajištěno v jídelně společně s ostatními, pouze svačiny a o víkendu snídaně si obstarávají sami. Za tímto účelem mají k dispozici 140 Kč na týden a musí pravidelně předkládat vyúčtování ke kontrole. Peníze smějí využít pouze k nákupu základních potravin.

Zřízení samostatného bydlení je poměrně novou záležitostí. První chlapci byli nastěhováni v říjnu 2013. Do současnosti tuto možnost využilo 9 chlapců. O přeřazení do bytového domu musí chlapec písemně požádat. Chlapci, kteří jsou umístěni v samostatném bydlení, se zde připravují na život po opuštění VÚ („předpropuštěcí“ program). Podmínkou jsou dobré školní výsledky a dobré chování.

„Pokud ze strany klienta dojde k méně závažnému porušení pravidel (nedostatečné úklidy, nepořádek ve vlastních věcech atd.), věc bude řešena 1x pohovorem, při opakovaném takovémto porušení pravidel bude klient přeřazen zpět na budovu. Stejně bude postupováno v případě zhoršení školního prospěchu.“ (Pravidla a organizace

²⁴ Viz Příloha: Samostatné bydlení – organizace dne.

samostatného bydlení, 2013). Opětná žádost o samostatné bydlení je povolena po týdnu bezproblémového fungování chlapce.

V bytech platí absolutní zákaz kouření, pití alkoholu a i přechovávání zmíněného. Jiné návykové látky také nejsou tolerovány. Pokud dojde k porušení těchto zákazů, poškození vybavení bytu, či neohlášené nebo nepovolené návštěvě je klient přemístěn z bytu na budovu ihned. Znovu může chlapec požádat o byt až po jednom měsíci.

Tato alternativa ubytování je náročná pro osoby vychovatelů konajících službu, protože musí provádět kontroly na tomto pracovišti mimo hlavní areál VÚ. Je to ale pro chlapce jedinečná příležitost k nácvičku samostatnosti, a proto je stále plně využívána. Vedení ústavu má v plánu vybudovat samostatné bydlení (v jiném bytovém domě, než je to chlapecké) i pro 2 – 3 dívky.

4.1.3 Pracoviště Medvědí Kámen

Třetím pracovištěm je výchovně léčebná jednotka výchovného ústavu, jež se nachází v blízkosti obce Rybník. Umístění jsou zde výhradně chlapci, kteří zde absolvují výchovně léčebný pobyt. Klienty jsou drogově závislí ve věku 15-19 let s nařízenou ústavní výchovou. Přijímání jsou svěřenci z výchovných ústavů z celé ČR, nejen z domovského VÚ Hostouň.

4.2 Dětský domov se školou

V roce 2002 získal výchovný ústav areál zámku v Hostouni. Byla však nutná rekonstrukce, a tak se do renovované hlavní budovy zámku nastěhoval nově založený dětský domov se školou až v roce 2004. Kromě ložnic dětí se v hlavní budově nachází kancelář vychovatelů a sociální pracovnice a kuchyň s jídelnou.

Od roku 2014 je tento dětský domov se školou koedukovaným pracovištěm s kapacitou 48 dětí. Na základě soudních rozhodnutí jsou v něm umístěni chlapci a dívky ve věku od 8 let až po dobu dokončení povinné školní docházky. Celkem 6 rodinných

skupin se ještě dělí, dvě jsou běžného typu a „... 4 rodinné skupiny jsou výchovně léčebné pro děti s výraznou emoční disbalancí.“ (Vnitřní řád 2016)

Pedagogické vedení vychovatelů směřuje k vybudování pocitu jistoty, podpory a důvěry u přijatých dětí. Snahou je ukázat dítěti upřímný zájem o jeho individualitu, ale také nutnost dodržování domluvených pravidel. *„Někdy bývá obtížné vystihnout nejvhodnější způsob, jak na naše děti působit - přílišná přísnost, stejně jako velká volnost mohou výchovu ještě více zkomplikovat. Obecně platí ‚zlatá střední cesta‘, ale samozřejmě i individuální přístup. Důležité jsou důslednost a pořádek, který slouží k posílení správného chování.“* (Metodické materiály VÚ Hostouň)

Pro zpříjemnění účelně zařízených prostor vyrábějí sami děti dekorační předměty a pečují o pořádek. Ve volném čase²⁵ jsou k dispozici aktivity, které vedou buď vychovatelé, nebo učitelé základní školy praktické (která je součástí DDŠ). Jedná se o, zájmové kroužky myslivecký, počítačový, sportovní a výtvarný a také o kroužek keramiky a anglického jazyka (Výroční zpráva o činnosti zařízení za školní rok 2014/2015).

Následující tabulka podává přehled o počtu dětí, které přišly do DDŠ a které z něj odešly během školního roku. Data jsou uváděna za posledních 5 let bez specifikace pracoviště dětského domova se školou, do kterého dítě přišlo. Školní rok 2015/2016, tedy ten letošní, je zpracován ke dni 7. 6. 2016.

²⁵ Viz Příloha: Dětský domov se školou - organizace dne.

Tabulka č. 2: Dětský domov se školou – příchody a odchody

	2010/2011		2011/2012		2012/2013	
	P	O	P	O	P	O
DDŠ	12	4	28	33	17	9
	2013/2014		2014/2015		2015/2016	
	P	O	P	O	P	O
DDŠ	23	29	26	24	8	1

Základní vzdělání

Opět bych v této části práce připomněla paragraf 3 zákona 109/2002, který ukládá, dětskému domovu se školou povinnost zřídit speciální školu pro děti zde umístěné. „Do života žáků se snažíme vnést řád a smysl pro zodpovědnost, což platí ve škole i mimo ni.“ (Výroční zpráva o činnosti zařízení za školní rok 2014/2015).

Základní škola praktická se nachází v areálu zámečku v Houstouni a navštěvují ji klienti výchovného ústavu (s nedokončenou povinnou školní docházkou), dětského domova se školou i výchovně léčebných jednotek.

„Žáci jsou vyučováni podle vzdělávacích programů pro Základní školy č.j. 79-01-C/01 a také ŠVP pro základní vzdělávání ‚Příležitost pro všechny‘ a ŠVP zpracovaný podle RVP pro žáky s LMP ‚Šance pro každého‘ “ (Výroční zpráva o činnosti zařízení za školní rok 2014/2015).

V šesti kmenových učebnách je žákům k dispozici televize s DVD a VHS přehrávačem. Speciálně zařízené jsou učebny pro výuku výtvarné a hudební výchovy, ručních prací a vaření. Dále jsou zvlášť vyhrazené prostory také pro pracovní dílny a počítačovou výuku.

Cílem pedagogického působení učitelů je především poskytnutí praktických dovedností a vědomostí s důrazem na tvůrčí činnost, kreativitu a manuální zručnost, než na encyklopedické znalosti.

Žáci 6. ročníků během pracovního vyučování získají základy pro práce s kartony, s textiliemi a pro další ruční práce. V areálu je k pracovnímu vyučování také uzpůsobeno dalších několik míst. Jedná se o standardně vybavené dílny pro práci s kovem a se dřevem a také o skleník a zemědělský pozemek.

Dalším důležitým úkolem, který si škola zadala, je pomoc žákům s rozvojem „*finanční gramotnosti, která je rozvíjena v závislosti na jejich schopnostech*“ (Výroční zpráva o činnosti zařízení za školní rok 2014/2015).

4.3 Výchovně léčebné oddělení

V roce 2003 bylo zřízeno výchovně léčebné oddělení, které se dělí na výchovně léčebnou jednotku (užívaná zkratka je **VLJ**) při dětském domově se školou a na VLJ při výchovném ústavu. V současnosti čítá 4 rodinné a 4 výchovné skupiny.

Děti dochází do škol odpovídajících jejich věku, tudíž buď do základní školy praktické při DDS nebo do zvoleného oboru střední školy při VÚ. Nemají speciální třídu, ale jsou začleněny do společné výuky s žáky bez speciální léčebné péče.

Často mají agresivní projevy a sníženou míru samostatnosti, proto vyžadují zvýšený dohled a důslednější vedení. Děti jsou medikovány podle doporučení dětského psychiatra, který navštěvuje zařízení pravidelně jednou za 14 dní. Ráno dohlíží na předání léků zdravotní sestra, po obědě a před spaním ji zastupují vychovatelé.

Progrese diagnózy hodnotí dětský psychiatr, který může rozhodnout o hospitalizaci ve speciální dětské psychiatrické léčebně. Nejčastěji se jedná s dětským léčebným oddělením v Dobřanech, nebo v Klatovech, ale vše se odvíjí od aktuálního počtu volných míst ve zdravotnických zařízeních. Pokud dojde k akutnímu a nevládnutelnému stavu dítěte, přivolaná rychlá záchranná služba dítě transportuje na psychiatrické oddělení spádové nemocnice, což je Plzeňská fakultní nemocnice.

Organizace dne je se specifickými úpravami stejná jako pro skupiny DDŠ a VÚ (viz Příloha: Výchovně léčebná jednotka při dětském domově se školou a výchovném ústavu - organizace dne). Mezi úpravy patří zvýšený dohled vychovatelů i intenzivnější terapeutické aktivity, především arteterapie, ergoterapie aj.

Výchovně léčebná jednotka při dětském domově se školou

Spolu s DDŠ je i jeho výchovně léčebný program umístěný v areálu zámečku. Zde je pro potřeby VLJ vyčleněna jednopodlažní budova s klubovny, ke které přiléhá druhá, jednopatrová budova. V jejím přízemí se nachází šatny a v prvním patře jsou ložnice chlapců. I když jsou rodinné skupiny koedukované, v době vzniku práce byly stále čistě chlapeckého složení, jelikož od koedukace zařízení ještě nebylo do dětského domova se školou umístěno děvče, které by potřebovalo speciální výchovně léčebnou péči.

Výchovně léčebná jednotka při výchovném ústavu

Ve výchovných skupinách s výchovně léčebným programem (užívaná zkratka je **VLP**) při VÚ jsou děti, které dokončily školní docházku, a které byly přeřazeny z DDŠ do VÚ a nenastoupily do učebního oboru. Skupiny nejsou koedukované, ale rozlišené podle pohlaví. Z důvodů nízkého počtu dívek je pro ně ze 4 skupin vyhrazena pouze jedna.

Zde umístění mladiství mají závažné poruchy chování. Výchovně-léčebný program je možné individuálně upravit podle potřeb klienta, proto se nevyužívá přesunu do specializovaných zařízení pro děti s extrémními poruchami chování (EPCHO).

4.4 Výchovně léčebná jednotka – Medvědí kámen

Jak už bylo zmíněno, tato druhá výchovně léčebná jednotka je detašovaným pracovištěm VÚ. Specializuje se na problematiku uživatelů drog a nachází se v přírodě, stranou od větších měst, stejně jako každé zařízení tohoto typu. Konkrétně Medvědí kámen

je vzdálený asi 12 km od Hostouně. Jednotka má kapacitu 18 klientů rozdělených do 3 výchovně léčebných skupin, které jsou převážnou část roku zcela naplněny.

VLP je určen pro chlapce z celé České republiky, kteří jsou závislí nebo problémoví uživatelé alkoholových i nealkoholových drog. Ti mají nařízenou ústavní výchovu kvůli poruchám chování, nejčastěji kvůli výchovným problémům, záškoláctví, útekům, nebo trestné činnosti. Věk klientů je 15-19 let a proto je předpokladem pro přijetí dokončená povinná školní docházka. Pokud jsou klienti zároveň žáky střední školy při výchovném ústavu v Hostouni, pravidelně do ní dojíždějí. Jelikož je zde výchovně-léčebný program realizován komunitním systémem, mají chlapci v tomto případě upravený program.

Kvůli komunitnímu způsobu musí areál obsahovat nejen obytné, ale také hospodářské budovy pro zvířata a prostor pro pěstování plodin. *„Hlavní budova je jednopatrový objekt. V patře jsou umístěny ložnice klientů (klienti jsou ubytováni ve dvoulůžkových pokojích), společenská místnost, sociální zařízení, místnost pro noční službu a pokoj pro nemocné, v přízemí jsou místnosti zabezpečující provoz (kuchyň, jídelna)“* (Materiály určené k prezentaci zařízení).

Vedlejší malý dvojdomek má VLJ v plánu využít jako cvičné bydlení pro skupinu klientů, kteří jsou v poslední fázi programu a připravují se na návrat do rodiny, nebo do zařízení, ze kterého byli poslání. V dalších staveních jsou ustájena hospodářská zvířata. K pěstování je využitelný skleník, venkovní zeleninové záhony a pole. K zařízení patří také menší ovocný sad.

Po úspěšném absolvování programu se chlapci vrací do institucí, odkud byli poslání, nebo zpět do rodiny.

4.5 Prázdninový provoz zařízení

Doba prázdnin s sebou přináší změnu zaběhlého režimu školního roku. Na tuto každoroční změnu se personál aktivně připravuje přibližně 2 měsíce před koncem školního roku, protože je třeba sestavit podrobný rozvrh aktivit, které naplní prostoje vzniklé kvůli absenci školní výuky.

Počet dětí v celém zařízení přes prázdniny klesá zhruba na 1/4 celkové kapacity²⁶. Pokles je zapříčiněn několika faktory. Nejčastěji je důvodem zrušení výkonu ústavní nebo ochranné výchovy a dosažení zletilosti klientů. Během léta také dochází k postupné realizaci zákonem dovolených pobytů dětí mimo výchovné zařízení. Pobyt v délce maximálně 30 kalendářních dní povoluje ředitel zařízení, a pokud obecní úřad v místě bydliště dítěte vydá písemný souhlas, může být pobyt u osob odpovědných za výchovu prodloužen (Zákon č. 359/1999 Sb., §30).

Program připraven pro děti zůstávající v zařízení, je plný výletů mimo areál v Hostouni. Jejich účelem je, aby děti zažily nové sociální interakce a poznaly i jiná prostředí. K tomu jsou využívány rekreační prostory Nových Domků nebo pracoviště v Peci pod Čerchovem.

Dříve bylo díky peněžním rezervám možné zprostředkovat klientům také výjezd za hranice ČR. Již 6 let ale nelze dětem toto zpestření prázdnin kvůli nedostatku financí poskytnout.

²⁶ Sečtením jednotlivých kapacit všech součástí získáme 116 dětí. Pokud se vezme v úvahu možnost útěků, nenavrácení z dovolenek a průběžné zletilosti klientů, dá se počítat s fyzickou přítomností, která se pohybuje okolo 30 dětí během prázdninových měsíců.

5 Specifika výchovně terapeutické péče

Ustanovení §11, odst. 1, písm. e) vyhlášky č. 438/2006 Sb. uvádí, že do „*výchovného ústavu nejsou umísťovány děti s psychickým onemocněním spočívajícím v možných rozvíjejících se psychózách vyžadujících průběžnou zdravotní péči poskytovanou příslušným zdravotnickým zařízením.*“ V praxi však toto nebývá dodržováno. Pro děti s poruchami chování, které vyžadují zvláštní léčebnou péči, nestačí pouze pokrytí medicínského aspektu jejich speciálních potřeb. Zdravotnický personál nemá odbornou pedagogickou přípravu a tudíž je nad jeho možnosti na děti v tomto směru působit.

Zanedbání výchovného aspektu nepřispívá ke zlepšení celkového stavu. Alespoň částečnou alternativu nabízí VLP zřízený při výchovných zařízeních.

Výchovné metody užívané ve VLP jsou především hry, práce, režim a prostředí. **Hra** učí dítě sebeovládání, zvládání afektivních projevů a jejím přínosem je také umění přijmout prohru. Primárně se hra užívá za účelem odpočinku dětí. Také smysluplná fyzická **práce** pozitivně ovlivňuje charakter dítěte. Je však nezbytná přiměřená míra náročnosti a kontrola vychovatele. Osvojení si **režimu** a běžných společenských zvyklostí usnadní dítěti opětovný návrat do rodinného prostředí. Nezastupitelný vliv ve výchovném procesu má také **prostředí**, ve kterém se zařízení nachází (Slomek, 2006).

Výše zmíněné metody jsou dobře využitelné pro reedukaci i u dětí s psychiatrickými diagnózami, avšak musí být brán zřetel na jejich specifické reakce.

5.1 Specifika výchovně terapeutické péče o děti s psychiatrickými diagnózami

Výchovně léčebné oddělení zřízené při DDŠ a VÚ v Hostouni je určeno pro děti s výraznou emoční disbalancí. Ta se projevuje afektivním jednáním, agresivními raptý, zvýšenou dráždivostí na negativní i pozitivní podněty nebo špatnou adaptační schopností. Děti jsou podle rozhodnutí dětského psychiatra medikovány, aby se zamezilo nadměrným afektivním a agresivním projevům.

Uvedené nežádoucí projevy jsou umocněny vlivem přidružených poruch chování. Z toho důvodu jsou děti zařazovány do školských výchovných zařízení. Nejčastějšími diagnózami jsou kromě poruch emocí, lehké až střední mentální postižení, hyperkinetické poruchy (ADHD), syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte (CAN) a poruchy autistického spektra (PAS). Velký počet dětí ve VLJ má k psychiatrické diagnóze také ještě sekundárně sluchové nebo řečové vady, anebo specifické poruchy učení (Pracovní materiály etopedky zařízení).

Zejména při práci s dětmi s kombinací poruch je třeba péče kvalifikovaných pracovníků. Vychovatelé by měli zvládat aplikovat veškeré speciálně pedagogické přístupy, které je vhodné využít u konkrétních diagnóz. Také by měli být dokonale seznámeni s osobností dítěte, s jeho rodinnou anamnézou i zdravotním stavem.

Součástí dokumentace dítěte je také etopedické vyšetření a PROD zpracovaný etopedkou zařízení. PROD s jeho vytyčenými cíly slouží jako pomoc vychovatelům při individuální péči.

Na sebemenší podnět při každodenních zátěžových situacích reagují děti intenzivněji (podrážděním a slovní i fyzickou agresí). Včasným zásahem pozorného vychovatele je možné dítěti pomoci, vysvětlit nebo zmírnit automatickou reakci dítěte. *„Při práci s dětmi je hodně důležité, jak dospělý zvládne korigovat jejich specifické projevy, jakými jsou impulzivita, zvýšený neklid, poruchy pozornosti, výkyvy nálad a zvýšená konfliktnost. Typická je také slabá motivace, zhoršená vnímavost vůči běžným odměnám a trestům a neschopnost poučit se ze zkušenosti“* (Rozhovor s etopedkou o sestavování PROD).

Většinou jsou děti výchovně zanedbány, proto kromě specifických projevů daných diagnózami mají také problémy se základními hygienickými, kulturně společenskými i pracovními návyky. Těmto praktickým záležitostem je v PROD, a tím pádem i v péči o dítě, také věnován dostatečný prostor.

Děti si neumí samy automaticky aktivně vyplnit volný čas. Proto je na vychovatelích, aby měli připravené velké množství rozmanitých variant činností. Děti mají rády hru. Ta se dá využít jako forma odměny (pokud splní zadaný úkol, může si hrát), nebo jako prostředek k formování osobnosti dítěte (někdy se dají využít zjednodušené

psychosociální hry). Oblíbené jsou také soutěže, které při správném vedení vychovatele mohou upevňovat sebedůvěru, sebeúctu i úctu k soupeři a především schopnost prohrávat.

V rámci psychoterapie se užívá postupů **arteterapie**, jejímiž produkty mohou děti např. vyzdobit společné prostory kluboven. **Ergoterapie** cílí na získání základních pracovních dovedností, při kterých je důležité udržet motivaci k činnosti. Oblíbené jsou **prožitkové terapie**, kdy je klientům zprostředkováván kontakt s realitou díky výjezdovým pobytům (pracoviště v Peci pod Čerchovem nebo nedaleký rybník Sycherák s veřejnou chatovou osadou a prostranstvím pro stanování) nebo účastí na kulturně společenských i sportovních akcích.

Mezi cílené terapie patří i **rodinné terapie**. Jejich účelem je sjednocení přístupů výchovy v zařízení a doma na dovolenkách. Taktéž je předmětem zájmu prohloubení komunikace a kladného vztahu pečujících osob a dětí. Je nutno ale přiznat, že spolupráce rodin je malá – zhruba 1/4 rodin (Rozhovor s ředitelem zařízení). Pokud je rodinné prostředí nefunkční a může mít špatný vliv na dítě, jsou přijata příslušná opatření (dítě nejedí domů, ale přijímá návštěvy v zařízení, aj.).

U veškerých úprav programu (včetně programu návštěv) i dalších aktivit je třeba počítat s individuálními diagnózami a jejich specifiky. S tím pomáhá vychovatelům PROD, kde etopedka přidává taktéž doporučení vhodných metod. Vychovatel musí být schopen odhadnout, jak která činnost bude působit na jednotlivce a také na kolektiv. To vyžaduje od vychovatelů vysokou míru empatie, kreativity a schopnosti improvizace. Důležitým faktorem je klidný přístup vychovatele.

VLP je rozdělen na dvě skupiny, které se diferencují podle míry potřebné péče, hlavně podle schopností sebeobsluhy a samostatnosti.

Léčebná skupina A:

Jedná se o 2 rodinné skupiny umístěné v samostatných budovách v areálu zámečku. Jsou v nich zařazené děti se závažnými poruchami chování a psychiatrickými diagnózami, které vyžadují stálý dohled a medikaci. Věk zde není rozhodující.

Intenzivní péče je zaměřena především na upevnění základních hygienických, kulturně společenských i pracovních návyků. Pozornost je také věnována získání samostatnosti odpovídající věku a budování důvěry ve vztahu dítě – vychovatel (dospělý).

Jelikož děti zařazené do této skupiny mívají převážně lehké až střední mentální postižení a ADHD v kombinaci se speciálními poruchami učení i chování, bývají málo soustředěné. Po obědě je na programu dne relaxace²⁷, kterou většina dětí využije ke spánku. Aby měly činnosti pro děti smysl, musí je přijmout, a proto by pro ně měly být zábavné a atraktivní (např. při odpolední relaxaci se čtou pohádky). Přesto je třeba činnosti často střídát a zařazovat také pohybové aktivity, při kterých děti vybijí přebytečnou energii.

V této skupině je důležité dodržování zásad názornosti a klidného přístupu. Dětem chybí řád, potřebují pocit jistoty a podnětné prostředí. Vychovatel jim musí být oporou, dát jim pocítit zájem o jejich osobu a vybudovat oboustrannou důvěru.

Léčebná skupina B:

Nachází se v 1. patře zámečku, tedy ve stejné budově jako DDS. Jsou zde děti, které si již dostatečně osvojily režim nastolený ve **skupině A**, zvládají základní návyky a kolektiv skupiny A celkově „převyšují“.

V této skupině mají děti větší samostatnost, vrstevníky na podobné úrovni a reálnější konflikty v kolektivu, čímž se dítě učí toleranci a sebeobhájení před ostatními. Skupina je menší, než běžná rodinná či výchovná skupina. Čítá 6 dětí, kterým se mohou intenzivněji věnovat vychovatelé i speciální asistent.

Pokud dítě uspěje i v této léčebné skupině, může pokračovat jeho postup do běžné rodinné skupiny DDS nebo do běžné výchovné skupiny VÚ. Někteří klienti však do této fáze nikdy nedojdou a tak zůstávají ve skupinách A nebo B.

²⁷ Podrobná organizace dne se nachází v Příloze: Výchovně-léčebná jednotka při dětském domově se školou a výchovném ústavu - organizace dne.

5.2 Specifika výchovně terapeutické péče o mladistvé s drogovou závislostí

Péče o mladistvé s drogovou závislostí na alkoholových i nealkoholových drogách je realizována na detašovaném pracovišti Medvědí kámen. Komunitní typ programu vede k nácviku socializace a spolupráce klientů při procesu odvykání. U každého klienta je délka pobytu stanovena individuálně, obvykle se ale pohybuje okolo 6 měsíců.

V průběhu léčby je snaha o maximální spolupráci s rodiči, zákonnými zástupci či kurátory. Až 80 % rodin spolupracuje se zařízením, což přispívá k úspěšnému zvládnutí pobytu dítěte v domácím prostředí. Důležité a prospěšné jsou víkendové a prázdninové cesty domů.

Pobyt zde je dobrovolný, tudíž s ním klient musí souhlasit. Proto je důležitá vnitřní motivace chlapců s drogovou závislostí doopravdy skončit. Na podpoře vnitřní motivace mají svůj podíl také vychovatelé, ostatní klienti, další zúčastněné osoby i prostředí samotné. Aktivačně působí stanovení žádoucích, ale zároveň dosažitelných cílů a atraktivnost nabízených činností.

Sociálně terapeutické činnosti, využívané v péči o děti, jsou zaměřeny nejen na podporu v abstinenci a prevenci relapsu, ale také na rozvoj, udržení a upevnění sociálních schopností a kontaktu s jim blízkými osobami. Každý klient si volí svého garanta z řad pracovníků VLJ. Garant je rádcem a průvodcem klienta po celou dobu pobytu. Také mapuje jeho pokroky i školní prospěch. Zodpovídá i za komunikaci s ostatními osobami zainteresovanými v péči o dítě.

Dalším důležitým bodem ve výchovně léčebném procesu jsou společné „skupiny“. Podle typu zaměření skupiny klienti společně hodnotí chování své i druhých, řeší nějaký z vnitřních konfliktů a vítají se nebo se loučí s jinými členy komunity.

Pravidelně jsou v harmonogramu dne od pondělí do soboty stanoveny časy²⁸ určené pro společné skupiny. Jsou jimi **ranní** a **večerní skupina**. Tématem těchto sezení je většinou hodnocení dosavadního chování i následného plánu (např. požádání o vycházku)

²⁸ Viz Přílohy: Výchovně léčebná jednotka Medvědí kámen – organizace dne.

v krátkodobém horizontu jednoho dne, případně noci. Podle aktuální potřeby kolektivu se skupiny mohou zabírat i jinou problematikou.

Úterní a středeční odpoledne je vyhrazeno pro **terapeutické skupiny**. „*Obsahem bývá zpravidla období dětství, vztahy s rodiči, konflikty, výchovné problémy doma i ve škole a v neposlední řadě jeho drogová kariéra, počátky užívání návykových látek, problémy s tím spojené, dluhy, příp. krádeže a trestná činnost.*“ (Vnitřní řád - Výchovně léčebná jednotka Medvědí Kámen, 2016). Vždy je již předem, po konzultaci s garantem, vybrán konkrétní problém jednoho klienta. Pomocí různých skupinových technik se k tématu vyjadřují všichni klienti.

Pravidelně v neděli je místo večerní skupiny **týdenní hodnotící skupina**. Zde se hodnotí pobyt zpětně za celý týden. Každý první čtvrtek v měsíci je tzv. **velká komunita**. Je zde povinná účast všech vychovatelů. Za přítomnosti ředitele i některých dalších pracovníků výchovného ústavu v Hostouni jsou projednávány zásadní záležitosti terapeutické komunity.

Nepravidelně mohou být večerní skupiny doplněny **tematickými** či **interakčními skupinami**. Dalšími příležitostně vyhlášenými skupinami jsou **životopisná skupina** za účelem přivítání nově příchozích klientů. **Přestupová skupina** bývá svolávaná k hromadnému schválení přestupů klientů do vyšší fáze.

Odjezdové skupiny mají charakter seznamování kolektivu s plánovanými aktivitami po dobu dovolenek a **příjezdové skupiny** slouží ke společnému zhodnocení pobytu jednotlivce mimo komunitu.

V případě závažných situací, u kterých je nutné urychlené řešení, má každý člen komunity právo svolat **mimořádnou skupinu**. Může být svolána kdykoliv v průběhu dne i noci a ukončena by měla být jasně stanoveným závěrem – konkrétním řešením situace.

Další cílené terapeutické aktivity se v režimu dne prolínají s provozně pracovními záležitostmi k zajištění provozu komunity a péči o hospodářská zvířata. Volný čas je podle preferencí klientů vyplněn zájmovými činnostmi převážně sportovního charakteru.

Důraz je kladen na rozvoj všech stránek osobnosti, především zodpovědnosti vůči sobě i druhým. Taktéž se pracuje na posilování efektivní spolupráce v kolektivu a na utváření kvalitních mezilidských vztahů.

Pomocným pedagogickým prostředkem je systém **fází pobytu**. Klient vstupuje do **1. fáze** automaticky po příchodu do komunity. Do vyšších fází může postoupit v závislosti na chování. Vyšší fáze nabízejí jako motivaci rozšíření poskytovaných výhod. Úroveň dohledu vychovatelů se ve vyšších fázích snižuje a tím dává klientům prostor k rozvoji samostatného jednání a plnění zadaných úkolů. Za úspěšný se považuje pobyt, kdy klient postoupil do **2. fáze**. Ideálním stavem je dosažení **3. fáze**.

Za porušení pravidel a nevhodné chování může být klient z jakékoliv fáze sesazen do **0. fáze**, nejdéle však na 14 dní. Po dobu 0. fáze má klient uloženy odpovídající opatření ve výchově a odebrány všechny výhody předchozích fází.

Dosažení 2. a 3. fáze opravňuje klienta k výkonu pozice „**šéfa dne**“. Úkoly spočívají ve spolupráci s vychovatelem při rozdělování práce pro ostatní a během dne je pověřen dohledem nad ostatními. I při výkonu této funkce se klient podílí na aktivitách komunity.

Nezávisle na aktuálních fázích jsou rozdělovány služby dne pro **pomoc v kuchyni** a **péči o zvířata**. Pozitivní terapeutický vliv systému fází i denních funkcí je nesporný. Klientům je svěřována důvěra a odpovědnost, což kladně ovlivňuje jejich sebevědomí a následně i výchovně léčebný proces.

Po úspěšném absolvování programu se chlapci vrací zpět do institucí, odkud byli poslání, nebo zpět do rodiny.

5.4 Specifika výchovně terapeutické péče o nezletilé s nařízenou ochrannou výchovou

Dříve měl výchovný ústav Hostouň celé oddělení pro děti s uloženou ochrannou výchovou. Později zůstala jedna výchovná skupina, která dnes však již není naplněna. Jak jsem již uvedla, v současné době je v zařízení pouze jeden chlapec a jedna dívka, kteří mají uloženou ochrannou výchovu. Z důvodu nenaplnění minimálního počtu dětí pro zvláštní

skupinu s režimem uzpůsobeným jejich potřebám, může zařízení začlenit tyto děti do běžných výchovných skupin.

Výchovný program se vyznačuje jen malým počtem specifických úprav. Největší rozdíl je ten, že jsou děti, oproti ostatním ve výchovných skupinách, mnohem důkladněji kontrolovány při samostatném pohybu. Podle zákona č. 109/2002 Sb., §20, odst. 3 dítě nesmí opustit zařízení za účelem samostatné vycházky. Případné útěky si může soud vyložit jako pohrdání rozhodnutím soudu, což bývá přitěžující okolnost při přezkumném řízení.

Výjimka ze zákazu vycházek je možná za dobré chování. *„Dítěti s uloženou ochrannou výchovou může být dále v případě dobrých výsledků při plnění povinností povolena samostatná vycházka mimo zařízení na dobu nejvýše 12 hodin, lze-li mít důvodně za to, že tím nebude ohrožen účel výkonu ochranné výchovy.“* (Zákon 109/2002 Sb., §21, odst. 4, písmeno a)).

6 Závěr šetření

Předcházející kapitoly vytváří komplexní obraz všech součástí Zařízení v Hostouni. Jeho hlavní výhoda spočívá v možnosti poskytnutí nastavbové péče (např. výchovně léčebný program pro děti s poruchami neextrémního charakteru) dětem se specifickými potřebami. Dítě tak není nutné přemísťovat do jiného specializovaného zařízení a může zůstat ve stejném prostředí, čímž se snižuje riziko ztráty jeho doposud získaných návyků. Dítě se také nemusí zařazovat do nového kolektivu a i v průběhu poskytování nastavbové péče je mu zajištěna možnost setkávání se známými vrstevníky – společných akcí se účastní děti ze všech součástí VÚ i DDŠ.

6.1 Přínos jednotlivých pracovišť

Provázanost pracovišť Zařízení v Hostouni umožňuje sdílení podobné filozofie v přístupu k výchovnému působení na děti ve všech jeho součástech. Pozitivní je, že přístup vychovatelů na všech pracovištích působí jednotně a uceleně (drží se přibližně stejného klíče možného v rámci úprav pro konkrétní pracoviště). Jednotnost výchovných metod zařízení lze ale vnímat i jako „uzavřenost“ a tedy nevýhodu.

Zařízení dosahuje velkého množství pozitivních výsledků. Tyto výsledky jsou však těžko kvantifikovatelné, jelikož se jedná především o úspěchy ve výchovném působení na jednotlivce a tudíž o individuální posuny dětí v rámci PROD a samostatnosti. Zásahu na těchto výsledcích má rozhodně také kvalitní personál (Rozhovor s ředitelem zařízení).

6.1.1 Výchovný ústav v Hostouni

Díky návazným VLJ mohou být do zařízení přijímány i děti se závažnými problémy s drogami, či s psychiatrickými diagnózami. Umístění do běžných ústavů bez speciálních jednotek je pro tyto děti nemožné.

Zajištění kvalitní výchovné péče pro chlapce je v zařízení standardem. Čerstvou záležitostí je péče o dívky s ústavní nebo ochrannou výchovou. Koedukace zavedená

v roce 2014 však přinesla řadu problémů, které nakonec vyústily v důsledné oddělování chlapců a dívek ze zařízení i během samostatných vycházek (dívky mají vycházky povoleny v jiné dny než chlapci, nebo v pevně stanovených a nepřekrývajících se časech (viz Přílohy: Výchovní ústav – organizace dne). Ve vnitřních dokumentech bohužel není zaznamenáno žádné další konkrétní uzpůsobení režimu dne nebo volnočasových aktivit pro dívky. Tento stav je ale vyvážen vhodně sestavenými týdenními plány dívčích rodinných a výchovných skupin.

6.1.2 Samostatné bydlení pro klienty výchovného ústavu

Jedním z pozitiv Zařízení v Hostouni je také možnost samostatného bydlení dětí. Problémem ale je, že v čase praktického propuštění, po absolvování předpropouštěcího programu, který je zajištěn původním zařízením, bývá jen málo míst v podpůrných **domech na půli cesty**, a proto někteří klienti nezvládnou samostatný vstup do reálného prostředí.

Možným řešením problému by bylo **zřízení startovacích bytů**, nebo dokonce i vlastního domu na půli cesty. Takové rozšíření služeb by však bylo finančně i personálně náročné. Aktuálně je v plánu vybudování samostatného bydlení pro dívky, které by tak v rámci předpropouštěcího programu měly stejné možnosti jako chlapci.

6.1.3 Dětský domov se školou

To, že je součástí Zařízení v Hostouni základní škola, je přínosem samo o sobě. Výhodné je také, že v případě pomnutí závažných důvodů, pro které bylo dítě mladší 15 let začleněno do výchovného ústavu, může být soudem dovolen přestup do dětského domova se školou. Dítě se tak vyhne změně zažitého řádu i známého prostředí. Tím se minimalizují stresové faktory, které by mohly způsobit opětovné zhoršení prospěchu, chování či psychického stavu dítěte.

Taktéž rozmanitý kolektiv rodinných skupin poskytuje možnost začlenění pro děti po absolvování VLP. Zde je opět výhodou známé prostředí i režim.

6.1.3 Výchovně léčebné oddělení pro děti se zvýšenou emoční labilitou

Sám ředitel zařízení v rozhovoru poznamenal, že VLP je jakousi jejich „specialitou“. Péče o chlapce s poruchami chování má poměrně dlouhou historii a psychiatrické diagnózy se tak dají díky praxi lépe kompenzovat. Zde umístěné děti sice většinou opouští zařízení po dlouhé době, ale vzhledem k jejich diagnózám je jasné, že se pokroky nedají očekávat v krátkodobém horizontu. Oddělení má nejvíce všestranné a specializované vychovatele.

6.1.4 Výchovně léčebná jednotka – Medvědí kámen

Podobně kvalitní péči pro mladistvé se závislostí na alkoholových a nealkoholových drogách a zároveň s poruchami chování neposkytuje mnoho zařízení. Dalo by se říci, že terapeutická komunita tohoto zaměření je v České republice opravdu ojedinělým jevem. Proto jsou přijímáni chlapci z výchovných zařízení celé ČR. Aktivní podílení na chodu komunity dává klientům větší prostor k samostatnosti, než výchovně léčebná oddělení klasického ústavního typu.

6.2 Vlastní hodnocení Zařízení v Hostouni

Příprava na reálný život je hlavním cílem, kterého chce Zařízení v Hostouni dosahovat. Často je ústavní prostředí jediným stabilním bodem a pozitivně působícím činitelem v dosavadním životě dětí. Úspěch snahy připodobnit styl výchovy i organizaci dne rodinnému modelu je možné pouze při oboustranné důvěře dítěte a vychovatele. Atmosféra takovéto důvěry je pak úspěchem pro vedení i personál zařízení a zároveň velkou výzvou a motivací k udržení a rozvoji péče.

Personální zajištění je v Zařízení v Hostouni po odborné stránce kvalitní. Není však dostačující co do počtu pracovníků. Nedostatek personálu zatím neohrožuje provozní funkci, ale problémem je (ne jen v Hostouni). Z rozhovoru s ředitelem zařízení zejména vyplynulo, že by uvítal legální možnost i finanční prostředky na zaměstnání dětského

psychiatra pro výchovně léčebné oddělení. Stálý dětský psychiatr by byl oporou vychovatelů při zklidňování dětí v akutních záchvatových stavech a děti by navíc byly ušetřeny stresových situací při převozech záchrannou službou na dětské psychiatrické oddělení. Také by lépe upravoval medikaci.

Nedostatkem ryze formálního charakteru, který byl během práce s jednotlivými dokumenty zařízení objeven, je poměrně velká nejednotnost struktury dokumentů jednotlivých součástí. Při bližším prozkoumání v dokumentech nechybí žádné důležité informace, ale někdy je poměrně složité je najít, oproti jasně strukturované formě např. Vnitřního řádu zařízení či Minimálního preventivního programu.

Závěrem tohoto bloku hodnocení si dovoluji subjektivní soud. Jsem přesvědčena, že Zařízení v Hostouni dělá pro své svěřence maximum. Dříve dokonce docházelo během prázdnin z organizování pobytů v zahraničí. Posledních 6 let však na tuto „odměnu“ pro děti bohužel není dostatek finančních prostředků. Je škoda, že Zařízení v Hostouni nemá dostatek zdrojů na zahraniční pobyty klientů. Podle rozhovorů totiž vycestování do zahraničí bylo nejen obrovskou motivací ke vzornému chování, ale také neocenitelnou životní zkušeností.

Kromě letních táborů se chlapci i dívky v průběhu celého roku účastní sportovních akcí pořádaných pro ústavní zařízení z celé České republiky. V rámci středního vzdělávání jsou pro studenty pořádány exkurze tematicky sladěné se studovaným oborem. Nezapomíná se ale ani na běžné středoškolské aktivity, jakými jsou například lyžařské kurzy, nebo turistické výlety.

Závěr

Výzkumné otázky a odpovědi na ně jsou součástí předchozích kapitol, a proto se v tomto závěru spíše osobně vymezím vůči předložené práci.

Naplnění cíle „zmapování ústavní a ochranné výchovy v zařízení pro mladistvé 15-18 let ve Výchovném ústavu Hostouň“ považuji za splněné. Dílčí cíl „zaměření na příčiny vzniku ústavní a případně ochranné výchovy, a také způsob realizace ochranné výchovy v zařízení“ se podařilo naplnit z větší částí deskriptivní analýzou.

Situace kdy mi nebylo umožněno zaměřit se na příčiny ústavní výchovy na konkrétních příkladech je již osvětlena v metodologii. Zde jen zopakuji, že jsem se ztotožnila s přísnou metodou ochrany soukromí dětí, kdy zařízení neumožňuje nikomu bez zaměstnaneckého poměru nakládat s daty svých svěřenců. Ostatně jde jen o prodloužení principu např. Zákona o soudnictví ve věcech mládeže, kdy je snaha vyhnout se stigmatizaci dětí bytostným zájmem společnosti. Z praktického výzkumného hlediska jde o nemilou událost, ale místo formálního prolamování metodik zařízení jsem zvolila cestu kompromisu. Kvalitativní deskriptivní terénní výzkum založený na participačním pozorování byl pak o to intenzivnější, že jsem přijala část fungující atmosféry a pravidel zvoleného zařízení.

Ráda bych se etopedickému odvětví speciální pedagogiky dále věnovala ve svém navazujícím magisterském studiu. Ústavní péče je jen jednou z variant výchovných opatření, avšak v současnosti je rozšířenější než neinvazivní poradenské či ambulantní řešení – SVP. Jedině zkušenost s jakýmkoliv typem výchovného zařízení většinou později stigmatizuje. Proto je práce vychovatelů ještě náročnější v tom, že by měli dětem vstítit i sebedůvěru se s tímto faktem vypořádat.

Individualita v přístupu k jednotlivým případům a osudům dětí by měla být respektována za jakýchkoliv okolností. Na základě praxe absolvované v zařízení jsem získala trochu jiný pohled na tzv. „problémové děti“.

Jejich situace není vůbec lehká, protože se sami musí vyrovnat s tím, že jejich návyky z primárního rodinného zázemí nejsou v souladu s normami sekundárního kolektivu a společnosti. Místo nápravy okolností ve známém prostředí je dítě za účelem

převýchovy vytrženo z reality a umístěno do zařízení separovaných od většinové společnosti. Stres spojený s přesunem a se změnou zaběhnutého řádu se vždy podepisuje na psychickém stavu dítěte. Proto by měla být odborná péče směřovaná nejen na minimalizaci patologického chování, ale také na zmírnění negativních psychologických dopadů.

V případě přidružených specifických diagnóz je bezpodmínečně nutná spolupráce pedagogických pracovníků s odborníky z oblasti psychoterapie i zdravotnictví. Provázanost spolupráce však v praxi není vůbec častá a zpravidla, pokud už existuje, není dostatečná.

Většina odborníků se shoduje v tom, že by bylo víc než vhodné sjednotit přístupy všech institucí zabývajících se realizací ústavní a ochranné výchovy. Již od podzimu roku 2014 jsou v rámci resortu Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ve fázi testování **Standardy kvality péče o děti v institucionálních zařízeních**. Na jednu stranu budou tyto ustanovené standardy, jakožto ucelený soubor informací a pokynů pro správnou péči o dítě ve všech zařízeních užitečné. Na druhou stranu je každé dítě individuální a je třeba počítat s umožněním výjimek i v těchto všeobecných dokumentech.

Pobyt v ústavu má svá pozitiva i negativa jak pro dítě, tak pro společnost. Výrok Dona Bosca „*Bez lásky není důvěry a bez důvěry není výchova.*“ je v případě dětí s poruchami chování platný v plném rozsahu. Za předpokladu, že je upřímný zájem o individualitu dítěte, o jeho radosti i starosti poskytován v rodině, či v jiném přirozeném prostředí, je „úkol splněn“ a dítě má zabezpečenou základní podmínku správného psychologického vývoje. Pokud se to však neděje, je na místě zvolit jinou variantu péče, která je schopná pozitivní stimulaci kvalitně zajistit, byť by se mělo jednat o zařízení ústavního typu.

Zařízení v Hostouni, je – jak jsem, věřím, doložila výše uvedenými kapitolami, kvalifikované pracoviště, které mnohé ideály ústavní péče splňuje. Za všechny je třeba vyzdvihnout terapeutickou komunitu Medvědí kámen.

Jsem tedy ráda, že jsem si pro svůj terénní výzkum vybrala právě toto zařízení a věřím, že má práce může inspirovat další kolegy k hlubšímu zkoumání problematik na konkrétním příkladu. Zvolené téma se mi určitě nepodařilo vyčerpat, ale i tak mě tato

práce ujistila, že etopedie je odvětvím, které významně přispívá k důležitosti speciální pedagogiky pro společnost.

Seznam použitých informačních zdrojů

1. "Domov", Kostincův ústav pro duševně úchylné v Plzni na Lochotíně [Odboru pro ochranu duševně úchylných při Okresní péči o mládež v Plzni]. V Plzni: [Kostincův ústav], 1937. 52 s.
2. GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. 2., rozš. české vyd. Brno: Paido, 2010. 261 s. ISBN 978-80-7315-185-0.
3. JANSKÝ, Pavel. *Dítě s problémovým chováním a náhradní výchovná péče ve školských zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy*. Hradec Králové: Gaudamus, 2014. ISBN 978-80-7435-534-9
4. KALEJA, Martin. *Etopedická propedeutika v inkluzivní speciální pedagogice*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Pedagogická fakulta, 2013. ISBN 978-80-7464-396-5.
5. MILOVKSÝ, Michal [et al.]. *Výkladový slovník základních pojmů školské prevence rizikového chování*. Praha, TOGGA, 2012. - 220 s. ISBN 978-80-87258-89-7.
6. PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. Sedmé, aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0403-9.
7. SLOMEK, Zdeněk. *Etopedie*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2010. ISBN 978-80-86723-84-6.

Legislativní dokumenty v platném znění:

8. Zákon č. 109/2002 Sb. o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů.
9. Zákon č. 218/2003 Sb. o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže).
10. Zákon č. 359/1999 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí.

Interní dokumenty zařízení Výchovný ústav, dětský domov se školou, základní škola, střední škola a školní jídelna, Hostouň:

11. Kronika VÚ Hostouň
12. Materiály určené k prezentaci zařízení
13. Metodické materiály VÚ Hostouň
14. Minimální preventivní program 2015/2016 - Výchovný ústav, dětský domov se školou, základní škola, střední škola a školní jídelna, Hostouň, Chodské náměstí 131 – platnost od 30.8. 2016.
15. Organizační řád - Výchovný ústav, dětský domov se školou, základní škola, střední škola a školní jídelna, Hostouň, Chodské náměstí 131 – platnost od r. 2012.
16. Pravidla a organizace samostatného bydlení – platnost od r. 2014.
17. Školní řád Výchovný ústav, dětský domov se školou, základní škola, střední škola a školní jídelna, Hostouň, Chodské náměstí 131 – platnost od 1. 9. 2014.
18. Vnitřní řád - Výchovný ústav, dětský domov se školou, základní škola, střední škola a školní jídelna, Hostouň, Chodské náměstí 131 - platnost od 1. 1. 2016.
19. Vnitřní řád - Výchovně léčebná jednotka Medvědí Kámen – platnost od 1. 1. 2016.

Elektronické zdroje:

20. Aktuální verze MKN-10 v ČR. *Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR* [online]. [citováno 18. 06. 2016]. Dostupné z: <http://www.uzis.cz/cz/mkn/index.html>
21. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, *DBUV - Databáze zařízení ústavní výchovy* [online]. [vyhledáno 10. 06. 2016]. Dostupné z: <https://datanastenka.msmt.cz/Sitepages/dbuv.aspx>

21. *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/>
22. SLOMEK, Zdeněk. *Speciální pedagogika – Etopedie*. Studijní text, 2006 [online]. Dostupné z: http://www.zsf.jcu.cz/cs/vzdelavani-a-studium/studijni-programy-obory-kurzy/podpurne-studijni-texty/rpb/kss/specialni_pedagogika_etopedie-opora.pdf
23. *Výchovný ústav, dětský domov se školou, základní škola, střední škola a školní jídelna Hostouň* [online]. Dostupné z: <http://www.vudds-hostoun.cz/>

Seznam příloh

Příloha č. 1: Výchovný ústav – organizace dne.

Příloha č. 2: Samostatné bydlení – organizace dne.

Příloha č. 3: Dětský domov se školou - organizace dne.

Příloha č. 4: Výchovně léčebná jednotka při dětském domově se školou a výchovném ústavu - organizace dne.

Příloha č. 5: Výchovně léčebná jednotka Medvědí kámen – organizace dne.

Výchovný ústav – organizace dne.

Organizace dne je zaznamenána ve Vnitřním řádu zařízení. V této práci byl rozšířen o další doplňující informace z jiných vnitřních dokumentů a manuálů součásti.

Výchovný ústav má specificky řešenou otázku samostatných vycházek, kdy chlapci a dívky mají vycházky povoleny v různé denní doby a v různých dnech.

Pracovní dny:

06:15 hod. – Děti jsou buzeny nočními vychovateli a ranními asistenty. Je jim poskytnut dostatečně dlouhý čas na probuzení a na fyzické vstávání z postelí.

06:30-07:00 hod. – Probíhá ranní hygiena, oblékání a příprava na snídani.

07:00-07:30 hod. – Snídaně ve školní jídelně v areálu zámečku (dále jen „školní jídelna“).

07:30-07:40 hod. – Příklad do školy.

07:40-12:00 hod. – Školní vyučování. Jelikož klienti VÚ bývají zároveň studenty jednoho ze dvou níže zmíněných středoškolských oborů, je den organizován v závislosti na rozvrhu školy. Dva dny z týdenní výuky mají žáci teoretické vyučování, které probíhá v budově na Chodském náměstí. Tři dny školního týdne jsou vyhrazeny pro praxe, které většinou probíhají mimo hlavní budovu. Proto se některé dny nemusí organizačně shodovat s tímto rozpisem. Vše je ale zaznamenáno v týdenních plánech.

12:00-13:00 hod. – Oběd v jídelně VÚ na Chodském náměstí.

13:00-16:00 hod. – Odpolední vyučování nebo program vytvořený vychovateli, zájmové kroužky, nebo vycházky společné nebo samostatné. Samostatné vycházky jsou v úterý a ve čtvrtek v tuto dobu povoleny pouze dívkám z DDŠ. V pondělí, ve středu a v pátek Jsou samostatné vycházky pro chlapce.

16:00-16:15 hod. – Svačina, která je zpravidla rozdávána vychovateli v klubovnách.

16:15-17:15 hod. – V souladu s týdenním programem výchovně vzdělávací činnosti je tato část dne vyhrazena pro osobní volno, individuální zájmová činnost, případně společné vycházky. Samostatné vycházky jsou v úterý a ve čtvrtek v tuto dobu povoleny pouze dívkám z VÚ.

17:15-18:00 hod. – Školní příprava a domácí úkoly.

Probíhá za dohledu vychovatele, nebo samostatně.

18:00-18:30 hod. – Večeře ve školní jídelně.

18:30-20:00 hod. – Úklid a večerní hygiena.

20:00-20:45 hod. – Večerní hodnotící skupina.

22:00 hod. – Večerka. V pátek je posunuta o jednu hodinu, tedy na 23:00.

Sobota:

08:00-09:00 hod. – Budíček a ranní hygiena.

09:00-09:30 hod. – Snídaně ve školní jídelně.

09:30-12:00 hod. – Děti společně provádí velký týdenní úklid společných prostor i vlastních pokojů.

12:00-12:30hod. – Oběd ve školní jídelně.

12:30-16:00 hod. – Organizovaná zájmová činnost, nebo vycházky.

Samostatné vycházky pro chlapce.

16.00-16:15 hod. – Svačina, která je zpravidla rozdávána vychovateli v klubovnách.

16:15-18:00 hod. – V závislosti na týdenním programu výchovně vzdělávací činnosti bývá tento čas využit pro aktivity zmíněné v plánu, osobní volno, individuální zájmové činnosti nebo vycházky. Samostatné vycházky jsou umožněny dívkám.

18:00-18:30 hod. – Večeře ve školní jídelně.

18:30-19:15 hod. – Úklid a večerní hygiena.

19:15-20:00 hod. – Večerní hodnotící skupina.

23:00 hod. – Večerka.

Neděle:

08:00-09:00 hod. – Budíček a ranní hygiena.

09:00-09:30 hod. – Snídaně ve školní jídelně.

09:30-10:00 hod. – Příprava na samostatné vycházky, pro ostatní děti zájmová činnost.

10:00-12:00 hod. – Samostatné vycházky pro dívky, pro ostatní děti zájmová činnost.

12:00-12:30hod. – Oběd ve školní jídelně.

12:30-16:00 hod. – Organizovaná zájmová činnost, nebo vycházky.

Samostatné vycházky pro chlapce.

16:00-16:15 hod. – Svačina, která je zpravidla rozdávána vychovateli v klubovnách.

16:15-18:00 hod. – V závislosti na týdenním programu výchovně vzdělávací činnosti bývá tento čas využit pro aktivity zmíněné v plánu, osobní volno, individuální zájmové činnosti nebo vycházky. Samostatné vycházky jsou umožněny chlapcům.

18:00-18:30 hod. – Večeře ve školní jídelně.

18:30-19:15 hod. – Úklid a večerní hygiena.

19:15-20:00 hod. – Večerní hodnotící skupina.

22:00 hod. – Večerka.

Samostatné bydlení – organizace dne.

Organizace dne je zaznamenána ve Vnitřním řádu zařízení. V této práci byl rozšířen o další doplňující informace z jiných vnitřních dokumentů a manuálů součástí.

Samostatné bydlení je ojedinělou součástí s velkou mírou samostatnosti klientů. Organizaci dne si mohou klienti po dohodě s vychovatelem upravit dle svých opodstatněných potřeb.

Pracovní dny:

06:00 hod. – Doporučený budíček. Poté ranní hygiena a úklid. Klient opouští byt, ve kterém jsou ustlané postele a použité nádobí je umyto. Při odchodu nese s sebou použité oblečení.

06:30 hod. – Pokud má klient nastoupit na odbornou praxi, musí v tento čas čekat u zadního vchodu do budovy výchovného ústavu. Po vpuštění vychovatelem odevzdá použité prádlo do prádelny.

06:55 hod. – Čas nástupu ve dnech výuky v hlavní budově. Zde se klient v šatně přezuje do domácí obuvi, odevzdá použité prádlo do prádelny a odejde na snídani a následně na výuku.

07:40-12:00 hod. – Školní výuka.

12:00-13:00 hod. – Oběd v jídelně VÚ na Chodském náměstí (dále jen „jídelna“).

Návrat ze školy nebo praxe hlásí klient vedoucímu vychovateli nebo vychovatelům v hlavní budově VÚ. Zároveň jim sdělí, jak dosud probíhal jeho den (jaké byly školním výsledky, úkoly z výuky nebo praxe apod.) a jaký bude jeho další program. Vyzvedne si čisté oblečení a dohodne s vychovatelem příchod na svačinu, večeři a na večerní hodnotící skupinu.

18:00-18:30 hod. – Večeře v jídelně.

18:30-20:00 hod. – Příchod podle dohody s vychovatelem na úklid po programu a hodnotící skupinu. Poté již osobní volno v přiděleném bytě.

22:00 hod. – Večerka (v pátek je o hodinu posunuta). V bytě je klient zkontrolován vychovatelem.

Sobota:

08:00 hod. – Doporučený budíček a ranní hygiena. Snídaně z vlastních zdrojů.

09:30-12:00 hod. – Generální úklid bytu a společných prostor u bytů, tento bude organizován dle týdenního rozpisu. Vychovatele provádějícího kontrolu seznámit s plánovaným programem, domluvit se na účasti na hodnotící skupině, individuální program.

12:00-12:30 hod. – Oběd v jídelně.

12:30-18:00 hod. – Předem konzultovaný individuální program.

18:00-18:30 hod. – Večeře v jídelně.

18:30-20:00 hod. – Příchod podle dohody s vychovateli na úklid po programu a hodnotící skupinu. Poté již osobní volno v přiděleném bytě.

23:00 hod. – Večerka. V přiděleném bytě je klient zkontrolován vychovatelem.

Neděle:

08:00 hod. – Doporučený budíček a ranní hygiena. Snídaně z vlastních zdrojů.

09:00-12:00 hod. – Předem konzultovaný individuální program.

12:00-12:30 hod. – Oběd v jídelně.

12:30-18:00 hod. – Předem konzultovaný individuální program.

18:00-18:30 hod. – Večeře v jídelně.

18:30-20:00 hod. – Příklad podle dohody s vychovateli na úklid po programu a hodnotící skupinu. Poté již osobní volno v přiděleném bytě.

22:00 hod. – Večerka. V přiděleném bytě je klient zkontrolován vychovatelem.

Dětský domov se školou - organizace dne.

Organizace dne je zaznamenána ve Vnitřním řádu zařízení. V této práci byl rozšířen o další doplňující informace z jiných vnitřních dokumentů a manuálů součásti. Systém vycházek je zde stejný, jako ve VÚ.

Pracovní dny:

06:15 hod. – Děti jsou buzeny nočními vychovateli a ranními asistenty. Je jim poskytnut dostatečně dlouhý čas na probuzení a na fyzické vstávání z postelí.

06:30-07:00 hod. – Probíhá ranní hygiena, oblékání a příprava na snídani.

07:00-07:30 hod. – Snídane ve školní jídelně.

07:30-07:40 hod. – Příchod do školy.

07:40-11:30 hod. – Školní vyučování.

11:30-13:00 hod. – Podle rozvrhu odchod do školní jídelny na oběd.

13:00-16:00 hod. – Odpolední vyučování nebo program vytvořený vychovateli, zájmové kroužky, nebo vycházky společné nebo samostatné. Samostatné vycházky jsou v úterý a ve čtvrtek v tuto dobu povoleny dívkám z DDS. V pondělí, ve středu a v pátek Jsou samostatné vycházky pro chlapce.²⁹

16:00-16:15 hod. – Svačina, která je zpravidla rozdávána vychovateli v klubovnách.

16:15-17:15 hod. – V souladu s týdenním programem výchovně vzdělávací činnosti je tato část dne vyhrazena pro osobní volno, individuální zájmová činnost, případně společné vycházky.

17:15-18:00 hod. – Školní příprava a domácí úkoly. Probíhá za dohledu vychovatele, nebo samostatně.

²⁹ Na samostatné vycházky chodí společně vždy max. 2 děti z každé rodinné nebo výchovné skupiny. Dívka je v zařízení méně, proto je pro jejich vycházky vymezen menší prostor.

18:00-18:30 hod. – Večeře ve školní jídelně.

18:30-20:00 hod. – Úklid a večerní hygiena.

20:00-20:45 hod. – Večerní hodnotící skupina.

21:00 hod. – Večerka. V pátek je posunuta o jednu hodinu, tedy na 22:00.

Sobota:

08:00-09:00 hod. – Budíček a ranní hygiena.

09:00-09:30 hod. – Snídaně ve školní jídelně.

09:30-12:00 hod – Děti společně provádí velký týdenní úklid společných prostor i svých vlastních pokojů.

12:00-12:30hod. – Oběd ve školní jídelně.

12:30-16:00 hod. – Organizovaná zájmová činnost, nebo vycházky. Samostatné vycházky pro chlapce.

16.00-16:15 hod. – Svačina, která je zpravidla rozdávána vychovateli v klubovnách.

16:15-18:00 hod. – V závislosti na týdenním programu výchovně vzdělávací činnosti bývá tento čas využit pro aktivity zmíněné v plánu, osobní volno, individuální zájmové činnosti nebo vycházky. Samostatné vycházky jsou umožněny dívkám.

18:00-18:30 hod. – Večeře ve školní jídelně.

18:30-19:15 hod. – Úklid a večerní hygiena.

19:15-20:00 hod. – Večerní hodnotící skupina.

22:00 hod. – Večerka.

Neděle:

08:00-09:00 hod. – Budíček a ranní hygiena.

09:00-09:30 hod. – Snídaně ve školní jídelně.

09:30-10:00 hod. – Příprava na samostatné vycházky, pro ostatní děti zájmová činnost.

10:00-12:00 hod. – Samostatné vycházky pro dívky, pro ostatní děti zájmová činnost.

12:00-12:30hod. – Oběd ve školní jídelně.

12:30-16:00 hod. – Organizovaná zájmová činnost, nebo vycházky. Samostatné vycházky pro chlapce.

16.00-16:15 hod. – Svačina, která je zpravidla rozdávána vychovateli v klubovnách.

16:15-18:00 hod. – V závislosti na týdenním programu výchovně vzdělávací činnosti bývá tento čas využit pro aktivity zmíněné v plánu, osobní volno, individuální zájmové činnosti nebo vycházky. Samostatné vycházky jsou umožněny chlapcům.

18:00-18:30 hod. – Večeře ve školní jídelně.

18:30-19:15 hod. – Úklid a večerní hygiena.

19:15-20:00 hod. – Večerní hodnotící skupina.

21:00 hod. – Večerka.

Výchovně léčebná jednotka při dětském domově se školou a výchovném ústavu - organizace dne.

Častěji bývají do týdenních programů zakomponovány speciální terapeutické prvky a techniky.

Pracovní dny:

06:15 hod. – Děti jsou buzeny nočními vychovateli a ranními asistenty. Je jim poskytnut dostatečně dlouhý čas na probuzení a na fyzické vstávání z postelí.

06:30-07:00 hod. – Probíhá ranní hygiena, oblékání a příprava na snídani.

07:00-07:30 hod. – Snídaně ve školní jídelně.

07:30-07:40 hod. – Příklad do školy.

07:40-11:30 hod. – Školní vyučování.

11:30-13:00 hod. – Podle rozvrhu odchod do školní jídelny na oběd.

13:00-15:00 hod. – Odpolední relaxace.

15:00-16:00 hod. – Školní příprava a domácí úkoly. Probíhá za dohledu a vedení vychovatele.

16:00-16:15 hod. – Svačina, která je zpravidla rozdávána vychovateli v klubovnách.

16:15-18:00 hod. – V souladu s týdenním programem výchovně vzdělávací činnosti je tato část dne vyhrazena pro osobní volno, individuální zájmová činnost, případně společné vycházky.

18:00-18:30 hod. – Večeře ve školní jídelně.

18:30-20:00 hod. – Úklid a večerní hygiena.

20:00-20:45 hod. – Večerní hodnotící skupina.

21:00 hod. – Večerka. V pátek je posunuta o jednu hodinu, tedy na 22:00.

Sobota:

08:00-09:00 hod. – Budíček a ranní hygiena.

09:00-09:30 hod. – Snídaně ve školní jídelně.

09:30-12:00 hod. – Děti společně provádí velký týdenní úklid společných prostor i svých vlastních pokojů.

12:00-12:30hod. – Oběd ve školní jídelně.

12:30-15:00 hod. – Odpolední relaxace.

15:00-16:00 hod. – Podle týdenního plánu organizovaná zájmová činnost nebo vycházky.

16:00-16:15 hod. – Svačina, která je zpravidla rozdávána vychovateli v klubovnách.

16:15-18:00 hod. – Podle týdenního plánu organizovaná zájmová činnost nebo vycházky.

18:00-18:30 hod. – Večeře ve školní jídelně.

18:30-19:15 hod. – Úklid a večerní hygiena.

19:15-20:00 hod. – Večerní hodnotící skupina.

22:00 hod. – Večerka.

Neděle:

08:00-09:00 hod. – Budíček a ranní hygiena.

09:00-09:30 hod. – Snídaně ve školní jídelně.

09:30-12:00 hod. – Podle týdenního plánu organizovaná zájmová činnost nebo vycházky.

12:00-12:30 hod. – Oběd ve školní jídelně.

12:30-15:00 hod. – Odpolední relaxace.

15:00-16:00 hod. – Podle týdenního plánu organizovaná zájmová činnost nebo vycházky.

16:00-16:15 hod. – Svačina, která je zpravidla rozdávána vychovateli v klubovnách.

16:15-18:00 hod. – Podle týdenního plánu organizovaná zájmová činnost nebo vycházky.

18:00-18:30 hod. – Večeře ve školní jídelně.

18:30-19:15 hod. – Úklid a večerní hygiena.

19:15-20:00 hod. – Večerní hodnotící skupina.

21:00 hod. – Večerka.

Výchovně léčebná jednotka Medvědí kámen – organizace dne.

Jelikož je program realizován komunitním systémem, je vždy některý z klientů zvolen jako služba dne. Služba dne vstává dřív, připravuje snídani, oběd i večeře a po jídle uklízí nádobí i kuchyň. Další každodenně volenou funkcí je služba u zvířat. Tento klient odchází po ranní skupině nakrmit zvířata.

Pracovní dny:

07:00-07:30 hod. – Budíček, osobní hygiena, snídani.

07:30-0 8:00 hod. – Ranní skupina.

08:00-12:00 hod. – Dopolodní zaměstnání, školní výuka, odborný výcvik nebo dopolední pracovní blok v areálu.

12:00-13:30 hod. – Oběd, polední klid a osobní volno.

13:30-16:00 hod. – Odpolední zaměstnání nebo činnostní a pracovní terapie. Dvakrát týdně, v úterý a ve čtvrtek je část z tohoto času vyhrazena pro terapeutickou skupinu.

16:00-16:30 hod. – Svačina.

16:30-17:30 hod. – Osobní volno nebo příprava do školy.

17:30-19:00 hod. – Krmení zvířat.

19:00 hod. – Večeře.

19:30-20:30 hod. – Večerní skupina, úklid po programu.

20:30-22:00 hod. – Osobní hygiena a osobní volno.

22:00 hod. – Večerka.³⁰

³⁰ Klienti, kteří postoupí do 3. fáze mají večerku posunutou o hodinu, tedy na 23:00 hod..

Sobota:

08:00-08:30 hod. – Budíček, osobní hygiena a snídaně.

08:30-09:00 hod. – Ranní skupina.

09:00-12:00 hod. – Generální úklidy společných prostor, kuchyně i jednotlivých pokojů.

12:00-13:30hod. – Oběd, polední klid a osobní volno.

13:30-16:00 hod. – Volnočasové aktivity dle zájmu klientů, případně terapeutický program nebo samostatné vycházky.

16:00-16:30 hod. – Svačina.

16:30-17:30 hod. – Zájmová činnost nebo společné volnočasové aktivity dle zájmu klientů.

17:30-19:00 hod. – Krmení zvířat.

19:00 hod. – Večeře.

19:30-20:30 hod. – Večerní hodnotící skupina, úklidy.

20:30-22:00 hod. – Osobní hygiena a osobní volno.

22:00 hod. – Večerka.

Neděle:

08:00-09:00 hod. – Budíček, osobní hygiena a snídaně.

09:00-12:00 hod. – Společné nebo individuální volnočasové aktivity dle zájmu klientů.
Také možnost samostatných nebo společných vycházek.

12:00-13:30 hod. – Oběd, polední klid a osobní volno.

13:30-16:00 hod. – Volnočasové aktivity dle zájmu klientů, případně terapeutický program nebo vycházky.

16:00-16:30 hod. – Svačina.

16:30-17:30 hod. – Osobní volno a příprava na pondělní výuku.

17:30-19:00 hod. – Krmení zvířat.

19:00 hod. – Večeře.

19:30-20:30 hod. – Týdenní hodnotící skupina, úklid po programu.

20:30-22:00 hod. – Osobní hygiena a osobní volno.

22:00 hod. – Večerka.